

152. PERJANTAINA 1. JOULUKUUTA 2000

kello 13.20

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Lähetekeskustelu

1)	Hallituksen esitys laiksi kuljetusten alueellisesta tukemisesta annetun lain muuttamisesta	5063
	Hallituksen esitys HE 199/2000 vp	

Ensimmäinen käsittely

2)	Hallituksen esitys laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain 6 a §:n muuttamisesta.....	5067
	Hallituksen esitys HE 193/2000 vp	
	Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö StVM 35/2000 vp	
	Lakialoite LA 52/2000 vp	
3)	Hallituksen esitys laiksi vuodelta 2001 suoritettavista sairausvakuutusmaksuista ja työntekijän kansaneläkemaksusta.....	5073
	Hallituksen esitys HE 132/2000 vp	
	Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö StVM 36/2000 vp	
	Lakialoite LA 104, 109, 116, 147/2000 vp	
	Toimenpidealoite TPA 16, 29, 52, 103/2000 vp	
4)	Hallituksen esitys laiksi kansaneläkelain 24 ja 42 b §:n muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi.....	5086
	Hallituksen esitys HE 154/2000 vp	
	Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö StVM 37/2000 vp	
	Lakialoite LA 17, 131, 132, 152, 157/2000 vp	
	Toimenpidealoite TPA 51, 57, 63, 222, 231, 232/2000 vp	

Toinen käsittely

5)	Hallituksen esitys laiksi ihmisen elimien ja kudoksien lääketieteellisestä käytöstä	5086
	Hallituksen esitys HE 93/2000 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö StVM 29/2000 vp	
6)	Hallituksen esitys laeiksi vähittäiskaupan aukioloajoista ja elinkeinon harjoittamisen oikeudesta annetun lain 3 §:n 23 kohdan kumoamisesta.....	5086
	Hallituksen esitys HE 49/2000 vp
Talousvaliokunnan mietintö TaVM 32/2000 vp
Lakialoite LA 59, 62/2000 vp	
7)	Hallituksen esitys laiksi julkishallinnon ja -talouden tilintarkastajista annetun lain muuttamisesta	5094
	Hallituksen esitys HE 163/2000 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö VaVM 31/2000 vp	
8)	Hallituksen esitys laiksi arpajaislain 3 §:n muuttamisesta	5094
	Hallituksen esitys HE 182/2000 vp
Hallintovaliokunnan mietintö HaVM 18/2000 vp	
9)	Hallituksen esitys laiksi kehitysmaihin myönnettävistä korkotukiluotoista.....	5094
	Hallituksen esitys HE 169/2000 vp
Talousvaliokunnan mietintö TaVM 33/2000 vp	
10)	Hallituksen esitys laiksi kiinnitysluottopankkilain muuttamisesta.	5094
	Hallituksen esitys HE 173/2000 vp
Talousvaliokunnan mietintö TaVM 34/2000 vp	
11)	Hallituksen esitys laiksi eräiden valtion tukea koskevien Euroopan yhteisöjen säännösten soveltamisesta	5095
	Hallituksen esitys HE 174/2000 vp
Talousvaliokunnan mietintö TaVM 35/2000 vp	
12)	Hallituksen esitys laiksi rajat ylittävästä kieltomenettelystä ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi	5095
	Hallituksen esitys HE 178/2000 vp
Talousvaliokunnan mietintö TaVM 36/2000 vp	

Puhetta johtaa puhemies Uosukainen.

Nimenuoto

Nimenuodon sijasta merkitään läsnä oleviksi ne edustajat, jotka osallistuvat edelliseen täysistuntoon.

PÄIVÄJÄRJESTYKSEN ASIAT:

1) Hallituksen esitys laiksi kuljetusten alueellisesta tukemisesta annetun lain muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys HE 199/2000 vp

Puhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään talousvaliokuntaan.

Keskustelu:

¹ **Matti Väistö /kesk:** Arvoisa puhemies! Hallitus esittää kuljetusten alueellisen tukemisen jatkamista yhdellä vuodella. Tämä kysymys on ollut vuosi toisensa jälkeen esillä eduskunnassa. Lipposen hallitus on ottanut tavoitteekseen lopettaa koko alueellisen hyväksi koetun ja tasapuolisen kuljetustukijärjestelmän. Onneksi eduskunta on tähän saakka pitänyt vielä pintansa. Vuosi sittenhän tämä asia oli viimeksi esillä, ja ed. Karjalaisen lakialoitteen pohjalta eduskunta sai asian hoidettua. Nyt hallitus tämän viimeisimmän talousarvioesityksensä valmistelussa ei kuitenkaan ottanut eduskunnan tahtoa huomioon vaan esitti taas kuljetustuesta luopumista.

Ed. Tapio Karjalainen jätti taas vastaavan lakialoitteen kuitenkin niin, että koko nyt voimassa olevan rakennerahastokauden eli kuuden vuoden ajan tämän järjestelmän voimassaolo turvataisiin. Mielestäni talousvaliokunnan tulisi nyt ottaa myös lakialoite käsittelyyn vakavassa hengessä ja arvioida tilannetta niin, että kysymys on aluepolitiikan kannalta pienestä panostuksesta mutta periaatteellisesti ja yksittäisten yritysten kannalta kovin tärkeästä asiasta. Perustelut sille,

että laki säädettäisiin nyt koko rakennerahastokauden voimassa olevaksi, ovat vankat.

Tästä syystä, arvoisa puhemies, katson, että hallituksen esityksessä aivan oikein sinällään kerrotaan kuljetustuen tärkeys ja todetaan, että se logistiikkaselvitys, jota täällä hyvin paljon aiemmin pidettiin esillä, ei siinä määrin tuo hyötyjä, kustannussäästöjä yrityksille kuin annettiin aiemmin ymmärtää, millä perusteella katsottiin, että tällaista kuljetustukijärjestelmää ei tarvittaisi. Kysymys on siis syrjäisestä sijainnista ja pitkistä välimatkoista syntyvien ylimääräisten kustannusten osittaisesta korvaamisesta. Tämän periaatteen pohjalta, arvoisa puhemies, mielestäni tulisi nyt talousvaliokunnan valmistelussaan tähdätä siihen, että laki olisi voimassa vähintään rakennerahastokauden ajan ja näin tästä vuosittain monin tavoin eduskuntaa häiritsevistä ja tarpeetomasta keskustelusta päästäisiin eroon.

² **Seppo Kääriäinen /kesk:** Arvoisa puhemies! Tämä on ehkä kolmas kerta vai onko neljäs kerta, kun menetellään tällä tavalla, että hallitus on kieltäytynyt jatkamasta kuljetustukea eteenpäin ja sitten eduskunta omilla toimillaan pakottaa hallituksen toimiin, tällä kertaa ed. Karjalaisen hyvän aloitteen perusteella. Tämä menettelytapa on kertakaikkisen outoa. Se on tuomittavaa. Tämä on eduskunnan aliarvioimista toisaalta ja samalla myös tämän alan yrittäjien jatkuvaa kiusaamista vuodesta toiseen. Yritystoiminta on pitkäjänteistä työtä, pitää katsoa asioita pitemmälle kuin vuosi eteenpäin, ja toivoisi, että hallitus ottaisi tämän asian myös tältä kannalta tosissaan eikä enää kiusaisi tämän alan yrittäjiä. Useampi vuotisuus on tässä perusratkaisu ja toisaalta se, että tehdään Ruotsin-mallin mukaisesti taikka sitä soveltaen Suomeen oikein kunnon logistiikkatukijärjestelmä auttamaan syrjässä toimivien yritysten mahdollisuuksia menestyä rintamaitten yrittäjien rinnalla.

³ **Mauri Pekkarinen /kesk:** Arvoisa puhemies! Ed. Kääriäisen sanomaan on helppo yhtyä. Tämän tapainen eduskunnan pompottelu, tämän tapainen elinkeinoelämän pompottelu, josta tässä on kysymys, ei nyt ole oikein hallituksen eikä eduskunnankaan arvovallan mukaista. Sitä paitsi asiaperusteita kieltää kuljetustuen olemassaolon oikeutus ei oikeastaan ole. EU ei aiheuta sitä, ettemme voi käyttää kuljetustukea heikompien, syrjäisempien alueitten pitkien etäisyyksien kus-

tannusten vähentämiseksi. Mallit meidän naapurustostamme, Ruotsista ja eräistä muistakin maista, kertovat siitä, että siellä käytetään noin kymmenkertainen määrä kuljetustukeen rahaa verrattuna Suomen vastaavaan tilanteeseen. Kerran vuodessa saman asian tänne tuominen pitkien prosessien jälkeen ei ole kenellekään kunniaksi. Toivonkin, että eduskunnan asianomainen valiokunta asiaa käsitellessään palaa tämän lain osalta useampivuotisuuteen, tehdään selkeät, pysyvät ratkaisut, niin kuin yleensä elinkeinoelämän välttämättömien tukien kannalta ratkaisut ovat. Eivät ne ole vuosikestoisia vaan ne ovat useampivuotisia.

4 Juhani Sjöblom /kok: Arvoisa puhemies! Esitetty tukimalli on vanhentunut järjestelmä. Logistiikkajärjestelmää tarvitaan Suomen harvaanasutuille alueille, mutta jos on mahdotonta löytää toimiva malli, se pitäisi paremmin kertoa eduskunnalle kuin perusteluissa on. Periaatteessa tällaiset tukiaiset ovat vanhentuneita eivätkä kehittä yhtään mitään. Niistä tulisi käytännössä vähitellen päästä eroon. En usko, että tällä on pk-yrityksille niin isoa merkitystä kuin oppositio antaa ymmärtää. Ei se ainakaan kentällä ole tullut eteen tällaisena.

5 Paula Lehtomäki /kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Sjöblom hyvin kriittisessä puheenvuorossaan ei yhtään tuonut esille, miksi tämä on vanhentunut järjestelmä. Te vain toteatte, että on vanhentunut, kaipaatte toimivaa mallia. Mikä tässä mallissa ei toimi?

Pari viikkoa sitten täällä oli vierailijoina juuri kehitysalueilta pk-yritysten johtajia, jolloin kenties teidätkin ryhmäkanslia oli kutsunut paikalle, jolloin olisitte voineet yrittäjiltä itseltään kuulla, että tällä on merkitystä ja tällä on suuri merkitys.

6 Esa Lahtela /sd: Arvoisa rouva puhemies! Ed. Sjöblomille voisi todeta, jotta millään logistiikkajärjestelmän kehittämisellä ei pystytä välimatkoja ja niiden ylimääräisiä kustannuksia poistamaan, pienentämään pystytään, mutta kokonaan ei pystytä eroa poistamaan. Sen takia minusta me tarvitsemme yhä edelleen semmoisia elementtejä, joilla tasataan alueellisia eroja. Kuljetustukijärjestelmä on yksi tällainen.

Totta kai logistiikkajärjestelmää pitää kehittää ja siihen satsata varoja, koska se on meidän kaikkien yhteinen etu, jotta saataisiin mahdolli-

simman tehokkaasti ja edullisesti kuljetukset hoitumaan. Se vaikuttaa meidän kilpailukykyymme kaiken kaikkiaan. Siitä huolimatta me tarvitsemme tämän tyyppistä järjestelmää. Se on todettu muissa maissa, muun muassa Ruotsissa, hyvin tarpeelliseksi. Ei Suomi ole siitä poikkeus. Päinvastoin Suomessa on vielä pitemmät matkat ja hankalammat etäisyydet jonnekinpäin, mihin tukia annetaan. Sen takia aikaisemmista puheista, joita on täällä käyty, jotta tämä pitäisi saada pysyvämmäksi eikä pompotella vuosi kerrallaan, olen samaa mieltä.

Toivon mukaan valiokunnalla riittää rohkeutta myös ottaa siihen kantaa, jotta toteutuu eduskunnan tahto, joka tässä joka vuosi toistuu. Tämä on järjetöntä juttua, että joka joulun alla me puhumme samasta asiasta, joka sinällään rahallisesti on pieni asia, eikä tämä voi periaatteellisesti olla semmoinen asia, jotta ei voitaisi sopia vähän pitempijäteisesti. Voidaan järjestää, että se on kolme vuotta tai mahdollisesti koko rakennerahastokauden, aina parempi.

7 Hannes Manninen /kesk: Arvoisa rouva puhemies! On tärkeää suhteuttaa tietysti tämä asia sillä tavalla, että kokonaisuutena Suomen yrityskentälle se ei ole kovin suuri asia, niin kuin ed. Sjöblom totesi. Mutta niille yrityksille, jotka ovat tämän piirissä, se on erittäin tärkeä ja, voi sanoa, monen yrityksen toiminnan perusedellytys.

Täytyy yhtyä siihen, että kyllä tämä nyt pitäisi viimeistään saada useampivuotiseksi. Sinänsä on myönteistä, että hallituspuolueiden edustajat ovat tehneet tästä ensimmäisinä allekirjoittajina sellaisen lakialoitteen, että nyt hallituskin on taipunut ja tuonut tänne lain, tosin yksivuotisena. Tärkeää olisi tulevaisuudessa, ellei tässä se ole mahdollista, myöskin laajentaa lakia sillä tavalla, että se olisi tuntuvampi, kuten Ruotsin-mallissa, niin kuin ed. Kääriäinen totesi.

Mutta toivoisin, että jatkuvasti ei rakennettaisi riitaa näin pienestä asiasta, vaan kun hallitus on tehnyt periaatepäätöksiä aluepolitiikasta, se voisi nyt sitten ottaa sellaisen linjauksen, että ainakin viideksi vuodeksi rauhoitetaan tämä tilanne ja annetaan tämän rahallisesti ja valtakunnallisesti pienen asian, mutta yksittäisille yrityksille suuren, mennä. Silläkin tavalla rauhoitetaan alueellisia eroja ja sitä, että nämä asiat eivät olisi ainakaan tulevaisuudessa esteenä erojen supistumiselle.

⁸ **Mauri Pekkarinen /kesk:** Arvoisa puhemies! Minä ymmärrän, että ed. Sjöblom puhuu täällä kokoomuksen suulla. Kyllä on kylmä kokoomuksen linja tässä asiassa. Toivon, että ed. Nepponen ja muut ryhdikkäät kokoomuslaiset korjaavat ja täsmentävät, mikä on kokoomuksen kanta asiassa. Toivottavasti se ei ole sama, mitä ed. Sjöblom täällä sanoi.

Muistutan vielä, että me tuemme budjetin kautta myös muuta logistiikkajärjestelmää. Merenkulkua me tuemme, eikä niin, ed. Sjöblom? Me annamme telakkatukeen rahassa kymmenen kertaa sen määrän kuin koko Suomen kaikkien kehitysalueiden kuljetustukeen valtion ensi vuoden budjettiesityksessä jnp. Me maksamme EU:lle jäsenmaksua, jolla rahoitetaan tukia eräissä muissa sellaisissa maissa, joissa kuljetusetäisyydet eivät ole ollenkaan edes niin pahat kuin meillä Suomessa. Me tuemme omalla suomalaisella jäsenmaksullamme näiden maiden logistiikan ongelmien, etäisyyksistä aiheutuvien ongelmien, supistamista jne. Omassa maassa sitten olisimme valmiita purkamaan järjestelmät, jotka sopivat erityisen hyvin meille! Jos ne sopivat Ruotsille ja kun ne sopivat Ruotsille, ne sopivat meillekin ja meille vielä vähän paremminkin.

Vielä kertaalleen: nyt minä toivon, että valiokunnalla on rohkeutta päätyä pysyvään, pysyväisluonteisempaan lakiin ainakin kuin mihinkään yksivuotiseen pompotteluun.

Puhemies: Ehdotan, että käytännön syistä etemme puhujalistaa, sillä havaitsin, että mainittuja nimiä on täällä listalla jo, ja varmasti linjat tulevat näkösalille ja on tilaisuus vastatakin.

⁹ **Antti Rantakangas /kesk:** Arvoisa puhemies! Kuljetustukijärjestelmän jatko on hyvä asia, koska pohjois- ja itäsuomalaisille yrityksille aiheutuu kilpailuhaittaa juuri etäisyyksistä. On oikein, että kilpailuhaittoja tasataan kuljetustukijärjestelmällä. Tämähän on hyvin selkeä ja oikeudenmukainen järjestelmä, koska tosiasialliset etäisyydet ovat perustana ja sillä tavalla se on läpinäkyvä järjestelmä. Minusta jatkossa pitäisi todella kiinnittää huomiota pitkäjänteisyyteen — ohjelmakauden mittaisuus olisi sopiva aika — ja käyttökohdetta pitäisi laajentaa ja myöskin rahoitusta sitä myöten lisätä niin kuin naapurimaassakin.

¹⁰ **Mauri Salo /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Hallituksen haluttomuus olla edesauttamassa haja-asutusalueiden ja syrjäseutujen teollista toimintaa näkyy sillä tavalla, että vuodesta toiseen joudutaan eduskunnassa hallituspuolueiden kansanedustajien myötävaikutuksella kuljetustukiasiaa budjettiin viemään.

Nyt käsillä oleva esitys on oikean suuntainen mutta riittämätön. Voimassaoloa on voitava valiokuntakäsittelyssä jatkaa, niin että se päättyy 2006.

Pääministeri Lipponen on useammassa puheenvuorossaan viime aikoina todennut aluepolitiikan tarpeellisuudesta. Kuljetustuki on yksi oiva keino tehdä aluepolitiikkaa. Toivonkin tälle hankkeelle hallituspuolueiden yksimielistä hyväksyntää.

¹¹ **Pekka Ravi /kok:** Arvoisa rouva puhemies! Ed. Pekkarinen peräänkuulutti kokoomuksen kantaa tässä asiassa. Muistutan ed. Pekkariselle, että hän on tässäkin salissa kuullut monen kokoomuksen kansanedustajan, muun muassa minun, puhuvan alueellisen kuljetustuen puolesta. Se on käsittääkseni myös kokoomuksen eduskuntaryhmän virallinen kanta. (Ed. Pekkarinen: Useampi-vuotinen laki!) — Minä tulen useampivuotisuuden hetken kuluttua.

On valitettavaa se seikka, mihin ed. Sjöblom puuttui, että logistiikkaselvityksestä ei todellakaan saatu riittäviä eväitä pitempajaksoisen logistiikan kehittämisjärjestelmän rakentamiseksi. Mutta siinä mielessä esitettyyn kritiikkiin on aiheutta, että ei minunkaan mielestäni joka joulun-alun keskustelu tästä asiasta ole kenenkään edun mukaista.

Haluan vielä tähdentää sitä, että mielestäni alueellinen kuljetustuki, jos mikä, on sellainen aluepoliittinen täsmäase, jolla on sijansa myöskin nykyisen aluepolitiikan keinovalikoiman joukossa. Mikäli mahdollista, toivon kyllä, että valiokunnassa päästään useampivuotiseen ratkaisuun.

¹² **Olli Nepponen /kok:** Arvoisa rouva puhemies! Ed. Ravi toi esiin meidän kokoomuslaisten näkemyksen. Talousvaliokunta oli yksimielinen, että lakiesitys pitää saada. Peräänkuulutan myös pitkäjänteisyyttä. Tällä lailla on täsmäaseena monille yrityksille ratkaiseva merkitys yritystoiminnan tulevaisuuden kannalta.

¹³ **Juhani Sjöblom /kok:** Arvoisa puhemies! Ed. Pekkariselle: Pidin nimenomaan tärkeänä logistiikkajärjestelmän kehittämistä tähän maahan syrjäseutujen tueksi. Se on sitä pitkäjänteistä toimintaa, eivät tällaiset yksivuotiset lait.

¹⁴ **Jari Vilén /kok:** Arvoisa rouva puhemies! Kokoomuksen eduskuntaryhmä otti kesäkokouksessaan yksimielisesti kantaa kuljetustuen puolesta. Se on kokoomuksen eduskuntaryhmän virallinen kanta kysymykseen. Sen suhteen, mikä on olennaista tässä kysymyksessä, kun aina puhutaan, onko hyvä, voidaanko tukea, millä muotoa, haluaisin muistuttaa kaikille, jotka kritisoiivat tai miettivät tätä tukimuotoa, että kaikki tuet on tänä päivänä jouduttu sopeuttamaan EU-säännösten mukaisiksi ja alueellinen kuljetustuki on kaikki EU-säädökset täyttävä tuki.

Mitä tulee logistiikkaselvitykseen, jonka kauppa- ja teollisuusministeriö tilasi meille, sieltä voi löytää kaksi elementtiä: Toinen elementti toteaa sen, että tuki ei sinällään ole merkittävää siinä määrässä, mitä sitä nykyisin annetaan. Mutta se, mitä minä korostaisin tässä tutkimuksessa, joka on tahtonut jäädä keskustelussa unhoon, on se, että samassa tutkimuksessa todettiin, että ei ole saavutettavissa olennaisia kustannussäästöjä yritysten logistisia järjestelmiä kehittämällä eli tukimuoto on välttämätön, koska muuten ei löydy muita keinoja kehittää toimintaa.

Olen valmis itse hyväksymään tämän yksivuotisen esityksen sillä tausta-ajatuksella ja niillä tiedoilla, mitä olen kuullut, että hallitus vuoden 2002 budjettia valmistellessaan tulee päättämään aluepoliittisessa tavoiteohjelmassa muistakin erityisosoituksista, jotka liittyvät niin verolainsäädäntöön kuin elinkeinopoliittisiin tukiin aluepoliittisilla perusteilla. Hyväksytään tämä yksivuotinen laki nyt ja ensi keväänä alamme valmistella jo uutta budjettia, jossa vähintäänkin olisi — olkoon se vaikka logistiikkatuen nimellä — koko EU-ohjelmakauden mittainen uusi tukimuoto, joka mielestäni voisi myös kattaa selkeästi koko Pohjois-Suomen ja Itä-Suomen tavoite 1 -alueet, joten tarjoan tätä yhteistyön kättä pohjoissavolaisille.

¹⁵ **Anne Huotari /vas:** Arvoisa puhemies! Tämä on todella tärkeä asia, ja erittäin tärkeä asia on sekin, että talousvaliokunta pääsisi asiaa tänään käsittelemään kahden aikaan ja keskustelu

ehtisi sitä ennen päättyä. Erityisen tärkeä tämä on tietysti niille yrityksille, joiden tuotteet ovat sellaisia, joita ei ole helppo normaalisti junilla tai muilla yleisillä kulkuneuvoilla kuljettaa, ja sen takia logistiikkatuki ei aina ole ratkaisu.

¹⁶ **Timo Ihamäki /kok:** Arvoisa puhemies! Ed. Pekkarisen innoittamana haluan ilmoittaa — täällä on se tullut jo monta kertaa esille, mutta tulinkin tilanneeksi puheenvuoron — että alueellinen kuljetustuki on aluepoliittinen keino, jota kokoomuksen eduskuntaryhmä tukee. Se on eduskuntaryhmän virallinen, voimassa oleva kanta. Mielipiteiden vaihto sen sijaan on kokoomuksessa sallittua varsinkin, kun etsitään jopa entistä parempia malleja.

¹⁷ **Hannu Aho /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Tällä lailla pystytään edesauttamaan varsinkin satamiin suuntautuvaa teollisuutta pk-sektorilta, joka vaatii erikoiskuljetuksia. Kaikki pienetkin avut ovat hyväksi teollisuuden alalla. Toivottavasti lain jatkeeksi saadaan pitkäjänteisyyttä.

¹⁸ **Mauri Pekkarinen /kesk:** Arvoisa puhemies! Ensinnäkin on hyvä kuulla, että kokoomus kannattaa kuljetustukilain jatkamista vähintäänkin yksivuotisena, niin kuin olen ymmärtänyt. Toivon, että myöskin rahaa tulee huomattavasti enemmän verrattuna siihen, mikä on hallituksen esitys, koska pelkkä laki ei auta. Jos rahaa ei ole, ei asia oikein etene.

Mutta mitä tulee lakiesityksen useampivuotisuuteen, ei tämä yksivuotisuus ole mikään ratkaisu. Se jättää tämän pomputtelun, tämän epävarmuuden ja ikään kuin järjestelmän uskottavuuden ei edes puolitiehen, vaan ikään kuin lähtökuoppiin. Tästä syystä vielä kertaalleen toivon, että valiokunta päätyisi useampivuotisuuteen. Jos tulee uusi logistiikkajärjestelmä valmiiksi, joka voidaan säätää vuoden päästä, sillähän voidaan parantaa voimassa olevaa kuljetustukinormistoa. Eiväthän ne ole toisiaan poissulkevia niin, että nyt voitaisiin säätää vain yksivuotisuus odottaen sitä, että vuoden päästä tulee jotain parempaa. Säädetään nyt useampivuotinen, jos vuoden päästä saadaan vielä parempi järjestelmä voimaan, sehän vain parantaa tilannetta. Eivät nämä, ed. Vilén, ole millään tavalla poissulkevia. Näin täällä on ollut tapana ennenkin lakeja säädellä.

¹⁹ **Rakel Hiltunen /sd:** Arvoisa puhemies! Hel-sinkiläisenä kansanedustajana kannatan lämpimästi tätä hallituksen esitystä kuljetustuesta. Mielestäni tämä on juuri sen kaltaista viisasta aluepolitiikkaa, jolla edesautetaan yritysten pärjäämistä muuallakin kuin pääkaupunkiseudulla.

²⁰ **Leena Luhtanen /sd:** Arvoisa rouva puhemies! Minä yhdyn kaikkiin niihin kannanottoihin, joita on esitetty siitä, että tällainen menettely ei ole missään tapauksessa paras mahdollinen, että tällä tavalla hallituksen esitys tulee kiireellä. Mutta minä nyt siihen luottaisin kuitenkin, että talousvaliokunta, joka on myös aiemmin tämän saman ongelman vuosien aikana todennut, tunnistaa myös tämän ongelman. Luotan siihen, että valiokunta pystyy tuomaan näitä näkökohtia parhaalla mahdollisella tavalla esiin. Lähdän siitä, että parempi tämä yksivuotinenkin kuin ilman mitään. Vai kuinka?

Ymmärrän myös, että pitkäjänteisyys tässä on äärimmäisen tärkeä asia. Mutta pyydän olemaan vain realistinen tässä lähetekeskustelussa. Jos me sidomme nyt tässä, kun hallituksen esitys lähtee yksivuotisena liikkeelle, kuudeksi vuodeksi tai viideksi seuraavaksi vuodeksi hallituksen kädet, meidän on sitten mietittävä, millä tavalla sitoudumme rahoitukseen. Tässä on juuri näytelty eduskunnassa sellainen näytelmä, että ei ole rahoja varmistettu tuleville vuosille. Tämä on sitten sellainen ongelma, joka täytyy pyrkiä ratkaisemaan. Uskon, että talousvaliokunta tunnistaa kyllä tämän ongelman ja tekee parhaan mahdollisen ratkaisun.

²¹ **Marja-Liisa Tykkyläinen /sd:** Arvoisa puhemies! Olen iloinen siitä, että hallitus on voinut antaa kuljetustukilain, vaikka totean sen, että olisimme tarvinneet tämän lain jo aiemmin tänne eduskunnan käsittelyyn. Uskon kuitenkin talousvaliokunnan asiantuntemukseen ja toivon, että talousvaliokunta käsitellessään tätä lakia voisi olla tasapuolinen. Me tiedämme, että tässä on tietynlaisia rajoituksia olemassa niin, että tämä laki ei voi olla hyödyksi kaikille maamme alueille. Lähinnä tarkoitan meidän kehitysalueitamme, mutta kaiken kaikkiaan yritystoiminta tarvitsee tätä lainsäädäntöä.

Totean vielä, että kun lainsäädäntöä tehdään, se tarkoittaa myöskin sitä, että kun hallitus antaa esitykset, hallituksen tulee turvata myöskin lain-

säädäntöön riittävät rahoitukset. Niitä ei voida jättää enää eduskunnan käsittelyyn valtiovarainvaliokunnan käsiteltäväksi tässä loppuvaiheessa, vaan nämä rahat pitää osoittaa lisäbudjetissa, jos ei tule jotakin ylimääräistä rahoitusta hallitukselta suoraan.

²² **Paula Kokkonen /kok:** Arvoisa rouva puhemies! Pyysin puheenvuoron siinä vaiheessa, kun huolestuin ja näytti siltä, että kovasti ryhdytään tästä asiasta vielä keskustelemaan. Yhdyn kerrankin siihen, mitä ed. Huotari sanoi. Antakaamme nyt talousvaliokunnalle aikaa käsitellä tämä asia.

Keskustelu päättyy.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään talousvaliokuntaan.

Puhemies: Täysistunto keskeytetään suuren valiokunnan ja erikoisvaliokuntien kokouksia varten ja sitä jatketaan tänään kello 16.

Täysistunto keskeytetään kello 13.49.

Täysistuntoa jatketaan

kello 16.24

Puhetta johtaa ensimmäinen varapuhemies Anttila.

2) Hallituksen esitys laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain 6 a §:n muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys HE 193/2000 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö StVM 35/2000 vp
Lakialoite LA 52/2000 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 35. Ensinnä käydään asiasta yleiskeskustelu ja sen jälkeen otetaan hallituksen esitykseen sisältyvä lakiehdotus yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

¹ **Marjatta Vehkaoja /sd:** Arvoisa rouva puhemies! Käsittelyssä oleva hallituksen esitys koskee sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain muuttamista. Tämä hallituksen esitys on tullut eduskunnan käsittelyyn erittäin kireällä aikataululla, ja lupasimme ministerin sitä meiltä pyydettyä valiokunnassa kuitenkin käsitellä tämän nopeutetussa järjestyksessä. Niin on nyt tehty. Kuitenkin, vaikka äkkiseltään voi näyttää siltä, että kysymys olisi vain teknisestä muutoksesta, asiantuntijakuulemisen yhteydessä voitiin havaita, että tällä on muunkinlaisia merkityksiä.

Se, että uutta maksukattojärjestelmää joudutaan vielä näin olennaiselta osalta korjaamaan saman vuoden aikana, kuin milloin se on tullut voimaan, on aika erikoinen tilanne. Kannattaa kuitenkin palauttaa mieliin se, että olimme noin vuosi sitten, kun asiakasmaksulakia käsiteltiin, hyvin vastaavassa tilanteessa kuin olemme eduskunnassa tänäänkin. Tuli myös viime syksynä paljon suuria, merkityksellisiä esityksiä kovin kiireiseen tempoon läpivietäviksi. No, eduskuntahan voisi vähän kapinoida hallitusta vastaan, jos kokee, että aikataulut ovat liian kireät, mutta käytäntö näissä kysymyksissä ei ihan näin kulje. Tämä tuosta viime vuoden työvaiheesta.

Silloin, kun asiakasmaksujen maksukattoa koskeva seurantajakso kysymys oli esillä, siis vuosi sitten, jo keskusteltiin varsin pitkään ja tarkkaan tästä kysymyksestä, tuleeko seurantajakson olla kalenterivuosi vai 12 kuukauden jakso. Molempiin vaihtoehtoihin löytyy hyvät ja vähemmät hyvät puolensa. Silloin valittiin 12 kuukauden seuranta-aika lähinnä siitä syystä, että henkilö voisi käynnistää maksukaton piiriin pääsyn juuri sellaisella hetkellä, kun hän eniten ehkä voi siitä hyötyä. Jos kuitenkin ajatellaan tätä asiaa pitemmällä aikavälillä, vuodesta toiseen, ihminen ei voi omalla käytöksellään kuitenkaan kovin paljon vaikuttaa siihen, mihin aikaan vuodesta hänen kustannuksensa syntyvät. Voi olla, että vuosi sitten tehdyn päätöksen taustalla olivat enemmänkin käyntiinlähtöön liittyvät syyt kuin

ajatukset siitä, miten tämä rullatessaan vuosia eteenpäin toimii.

Nyt ensimmäisen vuoden kuluessa on osoittautunut, että kun tämä on kunnissa aika lailla manuaali- eli käsipelillä hoidettu asia, tämä 12 kuukauden seuranta on hyvin sekavaksi osoittautunut järjestelmä, koska seurantajaksothan ovat täysin yksilöllisiä, jokaisen asiakkaan omien tilanteiden mukaan määräytyviä. Tästä syystä halutaan jo ensi vuotta varten tehdä muutos, että lähdetään myös asiakasmaksujen kohdalla noudattamaan kalenterivuotta. Tästä on monia hyviäkin seurauksia, tosin nekin ovat ennakkoon olleet tiedossa. Yksi niistä, sanottakoon tärkein, on se, että nyt tässä tulee yhtenäinen seurantajakso muiden terveydenhuollossa noudatettavien esimerkiksi sarjahoitojen ja verotuksessa vähennettävien sairauskulujen seurantajaksojen kanssa. Myös sairausvakuutuksen puolella olevia omavastuita seurataan kalenterivuositain.

Näen tässä vielä sen hyvän puolen, että nyt kun täällä on monta monituista kertaa esitetty vaatimus siitä, että sairastamisen omavastuissa voitaisiin päästä Suomessa tilanteeseen, jossa olisi kenties vain yksi omavastuu, silloin olisi erittäin tärkeää, että kaikissa näissä kustannuksissa, joista omavastuu kootaan, seurantajakso olisi sama, ja kalenterivuosi tässä suhteessa on tietysti kaikkein luontevin jakso.

Ajatuksena valiokunnassa on, että maksukysymyksiin tullaan palaamaan ensi vuoden puolella selvityspyynnöstenetelmällä. Tämä kysymys on todellakin selvittämisen arvoisin, koska Suomessa sairastamisen omavastuut ovat kansainvälisesti verrattaessa erittäin korkeat. Tähän työhön nyt ryhdytään. Olen ihmetellyt kyllä sitä ja olen tätä asiaa vähän selvittänytkin, että tämän vuoden aikana ei ole syntynyt toimeliaisuutta esimerkiksi Kuntaliiton taholta siihen, että maksukattoasiassa olisi kehitelty yhteisiä sähköiseen tiedonvälitykseen taikka atk:hon perustuvia seurantakortteja. Tätä kysyttiin, totta kai, asiantuntijoilta ja saatiin semmoinen vastaus, että kunnat ja kuntayhtymät ovat perustaneet kukin tietysti oman päätöksensä mukaisesti erilaisia atk-systeemejä ja niiden yhteensopivuus ei ole mikään itsestäänselvyys. Tästä syystä Kuntaliitolla ei ole ollut mitään mahdollisuutta tavallaan yhtenäistää tätä asiaa vain omatoimisesti.

Kuntaliitto on muuten yhtynyt tähän hallituksen esitykseen, mutta se ei olisi halunnut tätä siirtymäsäännöstä tänne. Tämä siirtymäsäännös kui-

tenkin turvaa juuri niiden henkilöiden tilanteen, joille voisi koitua taloudellista menetystä siitä, että nyt heidän 12 kuukauden seurantajaksonsa kesken siirrytäänkin yhtäkkiä kalenterivuoden mukaiseen seurantajaksoon. Meidän mielestämme, valiokunnan mielestä, on kuitenkin tärkeää turvata siirtymäsäännöksellä se, että asiakasmaksujen hankkeesta ei vedetä liiviin säästöjä, jotka eivät kuitenkaan tämänkään ehdotuksen taustalla ole.

Lisäksi on vielä korjattu sen jälkeen, kun hallitus on esityksensä antanut, vanhenemissääntöjä ja tuotu mukaan myös kysymys, että jos asiakkaalla on joitain valitusasteessa olevia kysymyksiä, hänellä säilyy vielä mahdollisuus saatuaan päätöksen kohtuullisen ajan puitteissa saada palautusta esimerkiksi näihin maksuihinsa, jos valituksen tulos siihen antaa mahdollisuuden.

Mietintömme oli yksimielinen. Näin ollen uskon, että se tulee täälläkin hyvin nopeasti käsiteltyä.

² **Marjatta Stenius-Kaukonen /vas:** Arvoisa puhemies! Valiokunnan puheenjohtaja Vehkaoja jo selvitteli niitä perusteita, miksi tämä esitys on annettu ja miksi tietysti osittain tuntuu hullulta, että kun laki ei ole ollut vielä vuottakaan voimassa, on jo tarvetta sitä muuttaa. Mutta mielestäni tämä muutos on perusteltu, ja oma käsitykseni oli jo silloin vuosi sitten, että kalenterivuosi olisi ollut järkevä ratkaisu tähän aikatauluun. Miksi? Sen vuoksi, että maksukattojärjestelmä on ennen kaikkea tarkoitettu kroonisten sairaiden elikkä pitkäaikaissairaiden suurten terveydenhuoltokustannusten alentamiseen, etteivät he joudu maksamaan liian korkeita kustannuksia. Silloin kun on kysymys kroonisesta pitkäaikaisairaudesta tai usein samalla henkilöllä useasta sairaudesta, ne kustannukset ovat joka vuosi liian korkeat henkilön maksukykyyn nähden. Aloitetaan se kausi sitten vaikka 1 päivänä maaliskuuta, niin tällaiselle pitkäaikaissairaalle kun 12 kuukautta tulee täyteen, aina alkaa seuraava jakso. Tässä mielessä juuri tälle ryhmälle, jolle se on kaikkein tärkein, ei ole kauhean suurta merkitystä sen jälkeen, kun ensimmäinen maksukausi on alkanut, milloinkaan se loppuu. Se jatkuu siitä aina edelleen.

Maksukaton kalenterivuositainen aika on perusteltu siksi, että verovähennykset ja eläkkeensaajien hoitotuki ja vammaistuki kulkevat kalen-

terivuositain tai niissä kalenterivuosi on seurantajakso.

Ensimmäinen varapuhemies: Ed. Stenius-Kaukonen, siirtykää puhujakorokkeelle, koska kaksi minuuttia tuli täyteen.

Puhuja (korokkeelta): Arvoisa puhemies! Kuvittelin, että kykenen sanomaan sanottavani kahdessa minuutissa, mutta nyt ei tänään niin käynyt. Ehkä se johtuu siitä, että olemme työskennelleet aika pitkään ja monenlaisten asioiden kanssa.

Kokonaisuuden kannalta elikkä kaikkien eri järjestelmien kannalta mielestäni on perusteltua, että kalenterivuosi on tämän terveydenhuollon maksukatonkin seuranta-aika. On totta, että nyt tästä muutoksesta voi joillekin potilaille seurata menetyksiä, mutta on aivan yhtä mahdollista, että tämä muutos parantaa toisten potilaiden tilannetta, koska jollekin voikin olla edullista, että maksukaton edellinen kausi päättyykin nyt vuodenvaihteessa ja hän saa valita, että alkaa uusi kausi heti.

Kaiken kaikkiaan tämä ei ole semmoinen spekulatiivinen asia, että mietitään, milloin kannattaa ottaa, ja jälkikäteen joutuu harmittelemaan. Tässä on aina tavallaan tämä vaara joidenkin potilaiden kohdalla, koska oli meillä kumpi tahansa maksukattojärjestelmä, me emme koskaan pääse siitä eroon. Pidän kalenterivuotta perusteltuna seuranta-aikana. Ja mielestäni on tietysti se ikävää, että siihen nyt vasta vuoden kuluttua on päädytty.

Mutta kaiken kaikkiaan, vaikka laki tehtiin viimeksi kiireessä ja on aivan selvä, että niille, jotka ovat joutuneet sitä toteuttamaan, siitä on aiheutunut suuria hankaluuksia, ja sen toteuttamisessa edelleenkin on suuria hankaluuksia, rohkenen väittää, että tämä on hyvä laki. Tämä on auttanut monia pitkäaikaissairailta. Ja todella, vuoden mittaan kun on seurannut tiedotusvälineitä, olisi kyllä toivonut, että joskus olisi kerrottu niistä tapauksista, joissa on saatu kymmenientuhansien markkojen maksuhelpotus. Itselläni on tiedossa näitä helpotuksia tämän vuoksi, ja tämä merkitsee sitä, että nämä henkilöt eivät enää joudu siihen ahdinkoon, että heillä on koko ajan kintereillä ulosottomies, josta he eivät muuten olisi käytännössä koskaan, koko loppuelämänsä aikana päässeet eroon. Tämä on kaikkein tärkein tavoite, joka tällä lailla, tällä maksukattojärjestel-

mällä, on saavutettu. Voi sanoa, että tätä maksukattoa, 3 500, voidaan pitää liian korkeana niiden potilaiden kannalta, joilla on monia sairauksia.

Valiokunnan tavoite, että luodaan yhtenäinen maksukattojärjestelmä, jossa eri menolajit ovat saman katon piirissä, on potilaiden kannalta kaikkein oikeudenmukaisin, ja toivon, että todella pian päästään sellaiseen järjestelmään, jossa saadaan yhtenäinen katto, ja ennen muuta tässä meidän olisi kyllä erittäin hyvä seurata muiden Pohjoismaiden mallia siinä, kuinka korkealla se katto on. Kattoa pitäisi tuoda todella paljon matalammalle.

3 Päivi Räsänen /skl: Arvoisa rouva puhemies! Valiokunnassamme käytiin todellakin keskustelua myös tästä maksukaton alentamisen tarpeesta ja tästä jopa äänestettiin, kun 6 a § oli auki. Tein valiokunnassa saman ehdotuksen, joka silloin tehtiin maksukattouudistuksen yhteydessä. Maksukaton suuruus olisi 2 500 markkaa hallituksen ehdottaman 3 500 markan sijasta. En kuitenkaan tule tässä käsittelyssä tekemään tätä esitystä, koska valiokunnassakin se niin suurella enemmistöllä torjuttiin. Ymmärrän kyllä itsekin, että tässä yhteydessä on tärkeintä jaksotuksen korjaaminen.

Mielestäni olisi erittäin tärkeää terveystalokkiamme kannalta, että suomalaisen potilaan korkeaan maksurasitteeseen terveydenhoidon kustannuksissa kiinnitetäisiin huomiota. Jos verrataan Suomea Oecd-maiden keskellä, potilaiden omakustannusosuus on aivan huipputasoa.

Maksukatto on hyvä järjestelmä, ja sillä on jonkin verran kyetty kompensoimaan maksujen korotuksia, mutta mielestäni se linja on väärä, että erilaisia uudistuksia on rahoitettu korottamalla asiakasmaksuja. Yhtenäisen, kattavan ja riittävän alhaisen maksukaton luominen on terveystaloliittisesti erittäin tärkeä hanke. Tulemme toisen käsittelyn yhteydessä käsittelemään sitä pontta, joka löytyy vastalauseesta.

4 Eero Akaan-Penttilä /kok: Arvoisa puhemies! Tässä sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksulaissahan on teknisesti kysymys siitä, että kahdentoista kuukauden seurantajakso sopeutetaan kalenterivuoden sisään. Näin se tosiaan kuulostaa täysin ja pelkästään tekniseltä asialta. Tästä yhteydestä on luettavissa, että jär-

jestelmän mielestä siinä on hallittavuuden ongelma ja yksilön mielestä tämä järjestelmä olisi paljon parempi, mikäli sähköinen henkilökortti saataisiin voimaan. Nämähän ovat tietenkin aivan reaalisia asioita ja reaalisia syitä.

Käytän tämän puheenvuoron lähinnä sen takia, että kun laki ei ole vuottakaan ollut voimassa ja sitä on aika pitkään kuitenkin valmisteltu, on aika mielenkiintoista, että tällaisilla syillä näin nopeasti joudutaan muuttamaan jotain lain alkamaa järjestelmää. Se on joka tapauksessa omiaan himmentämään asiakkaiden tietoa tästä asiasta ja hämmentämään heidän jokapäiväistä elämäänsä.

Kun tämä muutos nyt, vaikka olenkin sen kannalla, perustuu siihen, että kuunnellaan järjestelmää eikä suomalaista potilasta ja asiakasta, niin jälleen kerran terveydenhuollon alalla menemme minusta väärin päin eteenpäin tässä asiassa. Toivoisin, että jatkossa, kun lain valmistelu entistään kehittyy, tämä näkökulmakin voitaisiin paremmin turvata.

5 Timo Ihmäki /kok: Arvoisa puhemies! Asiakasmaksulaki on nykyhallituksen aikana käyttöön otettu laki ja hyvä sellainen. Asiakasmaksuista annetun lain 6 a §:n muutos oli alun perin valiokunnalle ilmoitettu niin sanotuksi teknisluonteiseksi muutokseksi, mutta se pitää kuitenkin sisällään selkeän uuden toimintamallin ja vanhan toimintamallin muutoksen ja säädökset maksun palautuksesta silloin, kun katto on ylittynyt.

Lakimuutoksen mukaan maksukaton kertymää aletaan ensi vuoden siirtymäajan jälkeen laskea kalenterivuositain. Maksukattolaki säädettiin suurella kiireellä vajaa vuosi sitten, vähän ennen joulua, ja se tuli voimaan tämän vuoden alusta. Korjattavaa ilmeisesti jäi, vaikka valmistelu oli kohtuullisen pitkäaikainen. Jo silloin oli vaihtoehtoisesti esillä toisaalta maksukattokertymän laskeminen ensimmäisestä tapahtumasta vuosi eteenpäin tai toisaalta kalenterivuositain. Asialla on puolensa ja puolensa. Asiakkaan kannalta saattaa aikaisempi malli olla ainakin joissakin tapauksissa parempi, hallinnon kannalta on kalenterivuositäytäntö paras. Mutta myös kroonisten pitkäaikaissairaiden osalta käyttökelpoisin muoto on vuoden maksukattoaika.

Maksukattokäytännöstä ja maksukaton toimivuudesta on ministeriön toimesta tarkoitus tehdä selvitys, jolloin asiaan palataan, mutta myös va-

liokunta haluaa ensi keväällä, ruuhkien vähän helpotettua, paneutua maksukattoproblematiikkaan, sillä Suomen terveydenhuolto- ja sairausmaksut ovat kansainvälisesti vertaillen kohtalaisen runsaat, ja on tarpeen luoda yhtenäinen erimenoerät sisällään pitävä maksukattojärjestelmä.

6 Liisa Hyssälä /kesk: Arvoisa rouva puhemies! On ilo havaita, että oma lakialoite oppositiosta tehtynä on saavuttanut hallituksen piirissä niin suurta kannatusta, että hallitus on tuonut esityksen, joka meillä on tässä edessä.

Muistan kun lakialoitteeni oli täällä lähetekeskustelussa keväällä, se sai erityisesti vasemmistosta erittäin runsaasti pyyhkeitä, että näin ei ainakaan pitäisi tehdä ja että tämä on erittäin huono esitys, jota ei pidä toteuttaa. (Ed. Stenius-Kaukonen: Pitää mainita nimiä, ei puhua yleisesti!) — Vasemmiston kansanedustajilta, en muista nyt ihan, keitä kaikkia oli, mutta senhän voi pöytäkirjoista tarkistaa. — Nyt kuitenkin oli käynyt jo käytännössä selväksi, että laki, joka on sinänsä periaatteessa hyvä, ei käytännössä toiminut, ja silloinhan täytyy tietenkin olla valmiutta korjata sitä. Lakialoitteeni pontimena oli nimenomaan kentältä tullut viesti, että tässä on suuria ongelmia jatkossa, jos tätä ei korjata.

Arvoisa rouva puhemies! Ikävintä ylipääntänsä maksukattojärjestelmässä on kehittymätön seuranta niiden potilaitten osalta, jotka eivät itse kykene maksukattoja seuraamaan. Tämä tuli ilmi, kun Turussa oli vammaisjärjestöjen yhteinen tilaisuus, johon kansanedustajat oli kutsuttu. Tämä on erittäin suuri epäkohta. On paljon potilaita, jotka eivät kykene seuraamaan sitä, ja kukaan ei heidän puolestaan välttämättä tätä tee. Tähän pitäisi jollakin lailla löytää nyt järjestelmä. Olisin toivonut, että tässä yhteydessä valiokunta olisi tähän kysymykseen erityisesti paneutunut, mutta ymmärrän, että aikataulullisesti ei varmasti siihen ollut nyt mahdollisuuksia.

Täällä on jo tullut esille se, että on tietysti aika kummallista, kun Pohjoismaita vertaa, että vaikka meillä on muuten aika lailla samat systeemit ja pohjoismainen hyvinvointivaltiomalli ja verotuskin on samaa suuruusluokkaa kuin muissa Pohjoismaissa, Suomessa kuitenkin terveystulot ovat aivan toisella tolalla, aivan huippuluokkaa, verrattuna muihin Pohjoismaihin. Tämä on todella ikävä asia. Ruotsi, Norja ja Tanska ovat pystyneet tässä asiassa hoitamaan kansalaistensa asioita paremmin.

Ikävintä tietysti on, että koko ajanhan täällä hiljaa hivutetaan vielä näitä maksuja ylemmäs. Tämän vuoden alusta sai asetuksella nostaa asiakasmaksuja, ja nyt hammashuollon yhteydessä, kun omavastuu nousevat, asiakasmaksut nousivat edelleen. Toissapäivänä, vai eilenkö, oli lehdessä, että tutkimuksen mukaan vuonna 99 nimenomaan korkeat terveystulot osaltaan aiheuttivat toimeentulotuen tarvetta. Sellaisetkin ihmiset, jotka muutoin eivät toimeentulotukiin joutuneet, juuri terveystulosten osalta sinne joutuivat. Varmasti maksukatto osaltaan estää sitä, mutta meille jää vielä runsaasti näitä ihmisiä, jotka maksukatosta huolimatta maksavat tuloihinsa nähden erittäin korkeita maksuja. Kun maksukattoon yhdistetään eri katot, niin sellaisiakin on, jotka yli 8 000 markkaa vuodessa maksavat, ennen kuin saavuttavat yhteenlaskettuna maksukaton.

Tämän takia varmasti on jätetty vastalause, jossa kiinnitetään huomiota lausumaehdotuksessa, että ryhdyttäisiin toimenpiteisiin hallituksen taholta, että asiakkaiden kustannettavaksi tulevaa maksuosuutta voitaisiin nykyisestäään vähentää. Kyllä tässä täytyy vedota muitten Pohjoismaiden käytäntöihin. Terveysthuolto maksaa, ja jos me maksamme siitä 7 prosenttia bruttokansantuotteesta, ehkä vähän allekin, ja muut Pohjoismaat enemmän, niin se on osoitus siitä, että meidän on siihen vain kerta kaikkiaan kansantulostamme laitettava enemmän rahaa.

7 Marjatta Vehkaoja /sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Esittelypuheenvuorossani en tosiaan huomannut todeta, että vastalause on. Kun se ei liittynyt pykälään, se jäi vähän vähemmälle huomiolle. Vastalauseen aihe on etsitty siitä, mitä valiokunnan enemmistö on sanonut kyllä aika tarkkaan tekstissä. Se ei ole riittänyt vastalauseen esittäjille, vaan he ovat lausumaehdotuksen siitä halunneet tehdä.

Kuitenkin me olemme siitä herrasmiessopimuksen jo tehneet, että ensi kevään aikana todellakin nämä kysymykset selvitetään. Olen ed. Hyssälän kanssa täysin samaa mieltä tilannearviosta, siitä ei ole epäilystäkään. Se, mistä tässä yhteydessä ei nyt voitu valiokunnan mandaatilla vielä puhua, on se, että mielestäni jatkossa pitäisi ajatella sitä, että omavastuut porrastetaan muutamaa maksuluokkaan tulojen mukaisesti. Tämä siitä syystä, että verotuksen vähennystä ei nykykäytännön mukaan pystytä oikeastaan sai-

rauskulujen perusteella saamaan, vaikka se teoriassa olisi mahdollista, ja lisäksi tämä mahdollisuus ratkaistaan hyvin paikallisesti ja vaihtelevin perustein.

⁸ **Seppo Lahtela /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Ihmettelen sinänsä tämän hyvän ja toimivan lain muutostarvetta, mikä nyt tällaisenaan on esille tullut. Ymmärrän kyllä varsin hyvin ne ongelmat, mitkä tämän seurannan osalta on olemassa, mutta niin kuin useissa puheenvuoroissa on julki tullut, useat pitkäaikaissairaat eivät kykene tätä seurantajärjestelmää hoitamaan ja tekemään omatoimisesti. Tämä esitetyssä muodossa tietysti on yksinkertaisempi ja helpompi, kun se on vuodesta poikki, mutta toisaalta moni pieni ihminen putoaa tässä väliin.

Mutta sitä perimmiltään ihmettelen, että seurantajärjestelmässä ei ole pystytty kehittämään ja olemaan mukana, kun terveydenhuollossa kuitenkin on sellaiset tietojärjestelmät, että siellä pienipiirteisinkin siirto näkyy monessakin asiassa. Tuntuu niin, että seurannassa ei ole pysytty mukana. Seuranta on näköjään olemassa vähän oravannahka-ajassa, kun joudutaan tekemään tällaisia parannuksia jälkikäteen sinänsä hyvään, toimivaan ja hyväperusteiseen lakiin, mikä nyt on tähän saakka kyllä toiminut, mutta sen toimintakyky on ollut yksinomaan potilaan omasta aktiivisuudesta kiinni.

⁹ **Marjatta Vehkaoja /sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ihan lyhyesti, etten pidätele ja pidennä istuntoamme.

Haluan kertoa ed. S. Lahtelalle, että meillä on Satakunnan pilottihanke nyt menossa, joka on Euroopan laajin terveydenhuollon tietotekniikan hanke muun muassa. Siellä ollaan nyt kovaa vauhtia kehittämässä sähköistä potilaskorttia, mutta siihen liittyy paljon tietojen salassapitoon liittyvää ongelmatilannetta. Tästä pilottihankkeesta eduskunta teki kokeilulain viime keväänä.

¹⁰ **Mauri Salo /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Maksukatto kalenterivuodeksi on varmaan ihan perusteltu, koska yleensä yhteiskunnassa toimitaan aina tammikuun 1. päivästä vuoden viimeiseen päivään ja sitten ynnätään, mikä on lopputulos.

Ed. S. Lahtela otti esille asian, että tulee välinputoajia ja toisaalta seuranta on puutteellista. Asiantuntijapuheenvuoroja tässä nyt lähemmin kuunneltuani olen tullut vakuuttuneeksi, että tässä asiassa on kuitenkin tunnettu selkeästi huolta. On tulemassa siirtymäsäännös ja toisaalta myös sähköistä henkilökorttia nyt edelleen kehitetään, joten tässä asiassa ollaan menossa hyvään suuntaan.

Perustavaa laatua on kysymys, onko 3 500 markkaa oikea omavastuutaso vai pitäisikö sitä edelleen alentaa. Mielestäni sitä pitäisi seuravissa ratkaisuissa edelleen alentaa, mutta joka tapauksessa nyt ollaan menossa selkeästi parempaan suuntaan. Yleisestikin ottaen lainsäädännössä pitäisi pyrkiä siihen, olkoon kysymys järjestelmästä kuin järjestelmästä, että hyvin pitkälti lähdetäisiin maksuperusteista liikkeelle vuoden alusta ja päätettäisiin vuoden loppuun.

¹¹ **Timo Ihamäki /kok:** Arvoisa puhemies! Ed. Seppo Lahtela sanoi kuulemani mukaan jotakin siihen suuntaan, että ei ole pystytty kehittämään riittävästi maksukaton seurannassa. Tässä kuitenkin täytyy todeta, että laki on ollut voimassa vasta vajaan vuoden ja seuranta on koko ajan ollut menossa. Liian nopeaa seurantaa ei ole mielekästä myöskään tehdä, ja jos nyt on jo tehty muutos lakiin, että tulee kalenterivuosi seuranta-ajaksi, niin kohtuullisen aktiivinen ote ministeriössä on ollut. Kun vielä on lupaus siitä, että ministeriö seuraa tätä, ja lupaus siitä, että valiokunta seuraa tätä, kyllä minusta tässä riittävästi seurantaa on.

Yleiskeskustelu päättyy.

Yksityiskohtainen käsittely:

Hallituksen esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen sisältö hyväksytään keskustelutta mietinnön mukaisena.

Eduskunta yhtyy sosiaali- ja terveysvaliokunnan ehdotukseen lakialoitteeseen sisältyvän lakiehdotuksen hylkäämisestä.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely päättyy.

3) Hallituksen esitys laiksi vuodelta 2001 suoritettavista sairausvakuutusmaksuista ja työnantajan kansaneläkemaksusta

Ensimmäinen käsittely

Hallituksen esitys HE 132/2000 vp

Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö StVM 36/2000 vp

Lakialoite LA 104, 109, 116, 147/2000 vp

Toimenpidealoite TPA 16, 29, 52, 103/2000 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 36. Ensin käydään asiasta yleiskeskustelu ja sen jälkeen otetaan hallituksen esitykseen sisältyvä lakiehdotus yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Tämän asian yhteydessä sallitaan keskustelu myös päiväjärjestyksen 4) asiasta.

Yleiskeskustelu:

¹ **Marjatta Vehkaoja /sd:** Arvoisa rouva puhemies! Olin maanantaina paikallisessa radiossa haastateltavana ja ensimmäinen kysymys kuului, koska olet viimeksi puhunut pöntössä eduskunnassa ja paljonko oli kuulijoita. Kerroin, että se oli tapahtunut viikko sitten perjantaina ja kuulijat lähtivät hyvin nopeasti pois salista, kun aloin puhua. Havaitaan, että tilanne ei ole tänään yhtään parempi. (Ed. Ihämäki: Entäs lehterillä?) Pahoittelen sitä, että kansanedustajille näin tärkeä kysymys, ainakin kaikista puheista ja lehtikirjoituksista päätellen, ei nyt ole kollegoita enemmän kiinnostanut. (Ed. S. Lahtela: Mutta kuulijat ovat sitä merkittävämpiä!) Pahoittelen sitä myöskin sen takia, että olen kuvitellut, että kansalaiset, äänestäjämme, olisivat olleet varsin kiinnostuneita kuulemaan tästä kysymyksestä hieman enemmän. (Ed. Stenius-Kaukonen: Saa-pui sentään neljäs valiokunnan jäsen paikalle! — Ed. Ihämäki: Niin, Ed. Rehula tuli saliin!) On hyvin oletettavaa, että tällaisen keskustelun kuluessa paremmin tulisivat esiin moninaiset perustelut siitä, miten näihin päätöksiin on päädytty.

Arvoisa puhemies! Minäkin käsittelen puheenvuorossani yhdellä kertaa molemmat hallituksen esitykset ja kuittaatan sillä esittelypuheenvuoron suoritetuksi molempien osalta. Me olemme puhuneet eläkepaketista, ja siitä syystä sopii varsin mainiosti, että nämä käsitellään samassa. No, sehän ei tee ihan täyttä oikeutta hallituksen esitykselle 132, joka koskee vähän laajemmin-

kin asioita kuin vain eläkeläisten ylimääräistä sairausvakuutusmaksua.

Hallituspuolueiden välisissä tiukoissa neuvotteluissa saavutettiin tällä viikolla alkuyön hiljaisina tunteina sellainen päätös, että ylimääräisen sairausvakuutuksen maksua, jota eläkeläiset ovat suorittaneet, vähennetään jälleen tänäkin vuonna enemmän kuin hallitus on esittänyt — anteeksi, ensi vuonna enemmän kuin hallitus on esittänyt. Kysymys on budjettilaista ensi vuodelle, totta kai. Ensi vuoden aikana maksetaan 0,5 penniä veroäyriä vähemmän ylimääräistä sairausvakuutusmaksua. Samalla tässä sopimuksessa jo päätettiin myöskin hallituskauden viimeisten vuosien summista, ja vuonna 2002 nämä ovat 0,80 penniä ja vuonna 2003 0,4 penniä, siis vähemmän kuin nyt. Tämä poliittinen päätös päättyi tietenkin myöskin valiokunnan päätökseksi, eli se on nyt valiokunnan enemmistön päätös. Valiokunnan vähemmistö olisi halunnut nopeampaa tahtia eliä etupainotteisemmaksi ylimääräisen sairausvakuutusmaksun poiston.

Vastalauseessa on myöskin puututtu työnantajan kansaneläkemaksun kysymykseen, jota valiokunnan enemmistö ei tässä aikataulussa, siis vielä vuonna 2001, ole voinut ottaa ohjelmaan. Kannattaa muistaa, että koko esitys koskee vain ensi vuonna kannettavia maksuja, joita tässä nyt mainitaan, vaikka ne on eteen kirjoitettuja esiin muista vuosista, myöhemmistä vuosista, niin joka tapauksessa vaaditaan uusi hallituksen esitys aikanaan. On tärkeää eläkeläisten kannalta, että on kerrottu myöskin loppuun saakka se, miten tämä tullaan hoitamaan.

Sitten menisin toiseen esitykseen, joka koskee kansaneläkelain muutoksia. Se asiakokonaisuus koostuu useasta hyvin mielenkiintoisesta osasesta. Yksi on kansaneläkkeen taso, toinen on pohjaosan kohtalo, kolmas on niin sanotun kak-sinkertaisen pohjaosan kysymys ja neljäntenä lapsikorotuskysymys.

Hallitusosapuolien neuvotteluissa saatiin sovituksi, että kansaneläkkeisiin saadaan ensi vuonna 1.6. lähtien suurempi korotus kuin hallitus on esittänyt, eliä näissä neuvotteluissa saimme lypsetyksi 20 markkaa lisää tuohon korotukseen. Se tulee olemaan siis 70 markkaa ensi vuonna. Vuositasolla muutos on 160 miljoonan markan arvoinen. Ensi vuonna siitä tulee kustannuksia 94 miljoonaa markkaa, kun se on kesken vuotta tuleva voimaan. Tasokorotuksella on erittäin merkittävät seurannaisvaikutukset sen joh-

dosta, että kaikki tiedämme, että muut perusturvatasot ovat myöskin laahanneet pahasti jäljessä, ei ainoastaan kansaneläke. Kansaneläkkeen tasoon ei ole koskettu 18 vuoteen, mutta pitkään aikaan ei myöskään ole tehty muutoksia esimerkiksi toimeentulotukeen. Näenkin itsestään selvänä tehtävänä ensi vuoden aikana selvittää se, miten perusturvan tasot muissa etuuksissa on järjestettävä. Tämä kansaneläkkeen tasokorotus ja määrä ensi vuonna tulee aivan varmasti olemaan vertailukohteena, kun mietitään, mitä tehdään muille perusetuuksille. Olen sen johdosta erittäin iloinen, että saatiin korotusta kansaneläkkeeseen ensi vuodelle näinkin paljon. Minusta ei ole syytä mitätöidä korotuksen merkitystä eläkeläisen näkökulmastaan.

Pohjaosan liuduttamisesta pois emme pystyneet tekemään valiokunnan enemmistöllä muuta päätöstä kuin sen, että viimeinen osakin liudutetaan nyt pois, minkä jälkeen pohjaosa on sitten kokonaisuudessaan historiaa. Tämä on erittäin ikävä pala yhteistä historiaamme, mutta haluan korostaa, että tätä koskevat päätökset on tehty jo edellisen hallituskauden aikana. Meidän kohtaloksemme tuli viedä tämä silloin päätetty hanke loppuun. Totta kai tässä välissä oli myös yhteinen yrityksemme katkaista tämä kehitys siinä vaiheessa, kun eduskunta vuonna 98 joulukuussa kaksi vuotta sitten muistaakseni teki pohjaosaratkaisun yhteydessä yhteiset ponsilauseimat sekä pohjaosakysymyksestä että kaksinkertaisen pohjaosan kysymyksestä. Silloin vaadimme, että jos taloudellinen tilanne sen sallii, nämä hankkeet pitäisi keskeyttää. Se on hyvä muistaa. Mutta nämä ponnet — sanoin sen varmaan tältä paikalta viime vuonnakin tähän samaan aikaan — olivat tietysti vakaviksi tarkoitettut, se on selvä, eduskunnan ponsiahan ne olivat, mutta erityisesti ne oli tarkoitettu hallitusneuvottelujen käyttöön. Kun hallitusneuvottelut sitten oli käyty ja hallitusohjelma laadittu, joutuimme yhdessä havaitsemaan, että tätä vaatimusta ei ollut saatu hallitusohjelmassa läpi. Ainoastaan kaksinkertaisen pohjaosan kohdalta tuli maininta hallituksen ohjelmaan, ja näin nyt viedään loppuun tuo ikävä hanke.

Kaksinkertaisen pohjaosan poiston kohdalta jatkokertomus on paljon, paljon ikävämpi sen takia, että siinä liikutaan myöskin siinä maastossa, että tosiasiallisesti on puututtu ihmisten työeläketasoon. Meidän valiokuntamme on nyt saanut kahdetkin perinpohjaiset selvitykset niin sano-

tusta kaksinkertaisesta pohjaosan poistosta. Selvitysten tulosta selostetaan valiokunnan mietinnössä erittäin perinpohjaisesti. Miksi näin tehdään? Kahdesta syystä, ensinnäkin sen johdosta, että kollegat tutustuisivat nyt huolella tähän tekstiin, ja toiseksi siksi, että myöskin suuri yleisö, eläkeläiset itse, eläkeläisjärjestöt tutustuisivat siihen perinpohjaisesti.

Siitä selviää, että vaikka poliittista tahtoa olisikin palauttaa kokonaan tai osaksi kaksinkertaisen pohjaosan poistoa, se ei ole mahdollista teknisesti millään tällaisella ongelmattomalla tavalla. Monet näistä eläkepäätöksistä on tehty aikana, jolloin mitään atk:hon perustuvia tietojärjestelmiä ei ollut olemassa. Voisi käydä niin, että jymmeniätuhansia tapauksia jouduttaisiin plokkaamaan käsin, eikä se vielä mitään, vaan saadun selvityksen mukaan tämä on niin komplisoi-tua lainsäädäntöä, että voisi käydä hyvin yllättävästikin monille eläkeläisille. Yhteensovitus-sääntöjen seurauksena monet saattaisivat saada sellaisen päätöksen tai tuloksen, että heidän eläkkeensä jopa pienenis uuden yhteensovituksen seurauksena. Sellaista riskiä ei minusta pidä ottaa. Sitä ei varmasti tämä sali ainakaan ole tarkoittanut.

Sen johdosta valiokunta onkin tehnyt siitä yksimielisen lausumaehdotuksenkin. Me olemme edellyttämässä, että hallitus etsii toteuttamiskelpoisen vaihtoehdon kansaneläkkeen niin sanotun kaksinkertaisen leikkauksen kompensoimiseksi ja että ratkaisuun tulee valmistua siten, että sen toteuttamisesta tehdään päätös vuoden 2001 aikana. Selvityksiä on tehty monin kerroin, ja me vaadimme tässä asiassa nopean päätöksen. On sitten kompensatiomalli mikä tahansa — ja sen taloudellisesta määrästä emme tietenkään voineet tehdä päätöstä — ratkaisu on pystyttävä tekemään ensi vuoden aikana.

Toinen ponsi koski lapsikorotuksia. Lapsikorotukset olivat myös yhteisessä neuvottelupöydässä. Siinä saavutettiin, sanotaanko, puolittien ratkaisu. On mielestäni erinomainen asia, että niiden kansaneläkeläisten kohdalla, joille vielä maksetaan lapsikorotusta, sen maksamista jatketaan, toisin kuin hallitus oli esittänyt.

Huolenaihe ei lopu tähän, koska selvitysten mukaankin köyhyyttä nimenomaan esiintyy työkyvyttömyyseläkkeellä olevien lapsiperheitten keskuudessa eritoten. Niiden kohdalla on saatava myös parannusta aikaan, jotka eivät vuoden 96 jälkeen ole päässeet lapsikorotusten piiriin.

Tämän johdosta valiokuntamme on tehnyt pöytäkirjan, jossa se edellyttää, että hallitus selvittää pikaisesti perusteet, joiden mukaan myönnetään lapsikorotukset myös muille, nyt lapsikorotusten ulkopuolelle jääville eläkkeensaajille, joilla on huollettavanaan alle 16-vuotiaita lapsia, ja antaa tämän toteuttamiseksi tarvittavat lainmuutokset eduskunnan käsiteltäväksi vuoden 2002 talousarvion yhteydessä ja että hallitus vuoden 2001 aikana myös laajemmin selvittää, minkälaisia perhepoliittisia lisäetuuksia vähimmäistoimeentuloetuksiin tarvitaan, jotta niiden varassa elävien lapsiperheiden taloudellinen asema turvataan. Tämä pöytäkirja on siis kaksiosainen. Jotta olisi tarkka, täytyy todeta, että myös vuotta 2002 koskeva osio lapsikorotuksista kuului sopimukseen, johon hallitusosapuolet ovat jo tässä vaiheessa sitoutuneet.

Arvoisa puhemies! Tähän hallituksen esitykseen on tehty kaksikin vastalauseita, jotka ovat liittyneet kansaneläkkeen tasokorotukseen ja pohjaosan leikkaamiskysymyksiin. Mutta asianomaiset varmaan itse selostavat vastalauseittensa sisältöä tarkemmin.

² **Marjatta Stenius-Kaukonen /vas:** Arvoisa puhemies! Valiokunnan rouva puheenjohtaja voi kuitenkin olla tyytyväinen siihen, että hänen puheensa aikana edustajien määrä on suurin piirtein kaksinkertaistunut, vaikka ei meitä tietysti tälläkään kertaa kovin suurta joukkoa paikalla ole näiden tärkeiden asioiden käsittelyssä, sosiaali- ja terveysvaliokunnan tärkeimpien asioiden. Näiden lisäksi on tietysti vielä muutama muu asia.

Mutta eläkeasiat ovat varmaan eniten puhuttuja asioita jo vuosien ajan siitä yksinkertaisesta syystä, että eläkeläiset tuntevat, että he olivat valmiit osallistumaan lamatalkoihin, mutta kun lama on mennyt, heille ei ole korvattu menetyksiä. Kun yhteiskunnassa hyvinvointi on lisääntynyt, jakoperiaate on ollut se, että niille, joilla eniten on, on eniten annettu ja ne, joilla on vähiten, ovat saaneet jäädä hyvin vaatimattomien korotusten varaan. Merkittävä joukko eläkeläisistä on kymmenen viime vuoden aikana kärsinyt reaalitylojen selkeää alennusta. Siitä emme pääse yli emmekä ympäri.

Voi sanoa, että neljä asiaa on eläkeasioista ollut niitä, jotka ovat nousseet ylitse muiden: ylimääräinen sairausvakuutusmaksu, pohjaosan leikkaus, pohjaosan kaksinkertainen leikkaus ja

taitettu indeksi. Tähän keskusteluun vasemmistoliitto nosti hallitusneuvotteluissa kansaneläkkeen tasokorotuksen ja lapsikorotuksen palauttamisen. Nämä kysymykset jäivät myös vaalikeskusteluissa vaalien alla selvästi ensin mainitsemieni asioiden varjoon, vaikka silloinkin vasemmistoliitto ainakin omalta osaltaan pyrki pitämään näitä esillä. On täysin selvä, että se tulos, joka hallitusneuvotteluissa tuli, 50 markkaa vuonna 2002, tyydytti vasemmistoliittoa aivan yhtä vähän kuin eläkeläisiä. Se oli isku märällä rätillä suoraan vasten kasvoja.

Kun nyt katsotaan, mitä kahden vuoden aikana eläkeläisten asioissa näissä mainituissa keskeisissä kysymyksissä on saatu aikaiseksi, sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietinnössä esitetään nyt lapsikorotuksen leikkaamatta jättämistä niille, joilta sitä tähän asti on leikattu jo usean vuoden ajan, ja vielä kaksi leikkausta olisi ollut edessä. Kun lapsikorotusta nyt jatketaan 105 markan suuruisena ensi vuoden tammikuun 1 päivän jälkeen niille noin 9 000 eläkkeensaajalle noin 11 000 lapsesta, eihän tätäkään suurena huippusaavutuksena voi pitää, koska lapsikorotuksen määrän pitäisi olla 275 markkaa jo vuoden 2000 tasossa. Mutta joka tapauksessa pidämme erittäin tärkeänä, että lopultakin tämä, voi sanoa, kaikkein räikein epäkohta korjattiin. Sitä, että uusille eläkkeensaajille, joilla on alle 12-vuotiaita lapsia, siis vuoden 66 jälkeen eläkkeelle jääneille, ei vielä saatu lakitasoista muutosta vaan se on pönnössä ja on edellytetty hallituksen tuovan esityksen vuoden 2002 budjetin yhteydessä, voi tässä vaiheessa pitää tyydyttävänä ratkaisuna, koska se vaatii vielä jonkin verran lisäselvityksiä.

Mutta lapsikorotuksen saajat ovat useana vuonna olleet ryhmä, joka on kirkkaasti mennyt miinuksen puolelle. Näin olisi ensi vuonnakin tapahtunut huolimatta siitä, että indeksikorotukset ovat nousseet ja tasokorotuksia tulee. Kun aikaisempien tietojen mukaan kolmannelta lapsesta olisi jo mennyt reilusti miinukselle, en ole saanut tarkistettuja laskelmia vielä, mutta ehkä nyt voidaan puhua, että neljännestä alkaen olisi mennyt, jollei tätä korjausta olisi tullut. Nyt tämä tietysti tarkoittaa, että tämän syyn perusteella ei miinukselle mennä.

Haluan tietysti kiittää kaikkia niitä, jotka ovat olleet tässä mukana, ja erityisesti sosialidemokraattien takapenkkiäisiä, jotka nyt eivät ole pai-

kalla, edustajia Kähkönen ja E. Kanerva, jotka ovat tässä olleet alusta asti mukana.

Tasokorotuksen aikaistaminen ensi vuodelle oli viime syksyn vääntöjen tulos, vaikka ed. Zyskiewicz yritti pitää sitä nyt edelleen niin, että kun tämä on saatu, tämä 50 markkaa riittää. Mutta se oli viime syksyn leikkausten kompensointina saatu vaatimaton tulos, että sitä viittäkymppiä aikaistettiin ensi vuodelle kesäkuun alusta alkaen. Sitäkään, että nyt 50 markkaa elikkä käytännössä 52 markkaa on muuttunut 70:ksi elikkä indeksikorotuksella korotettuna, niin kuin se tulee, 73 markaksi, ei nyt suurena riemuvoittona tietenkään voi pitää, ed. Rehula. Emme me kuvittele, että tästä nyt millekään hallituspuolueelle suuria taputuksia tulee. Me olemme jo kuunnelleet uutisia eilisen päivän aikana ja eläkeläisten reaktioita. Mutta yhtä kaikki, vieläkin muistutan, ennen kuin ed. Rehula alkaa moittia hallitusta, että eipä keskustakaan saanut aikaan tätä mitä erilaisimmissa hallituskokoonpanoissa eikä tainnut paljon yrittääkään viime 18 vuoteen, vaikei nyt pitkään aikaan olekaan ollut hallituksessa mukana. Siinä mielessä me emme nyt koe suinkaan opposition edessä olevamme teitä huonompia, mutta me yhdessä voisimme olla vielä paljon parempia. Toivon, että tasokorotusten nostaminen jatkuu tämänkin jälkeen.

Valiokunnan puheenjohtaja Vehkaoja jo selitti, miten laajakantoinen merkitys tällä on monelta kannalta. Tämä on nimenomaan korotus, joka tuo lisää käteen lähes miljoonalle eläkkeensaajalle, noin 700 000 eläkkeensaajalle, jotka saavat tasokorotuksen elikkä saavat sen markkamäärän, mikä tasokorotus on, ja sen lisäksi eläketulovähennyksen kautta myöskin sellaisille, jotka eivät kansaneläkettä lainkaan saa. Tämä on tärkeä juuri niiden kannalta, joilta pohjaosaa on leikattu ja ikävä kyllä leikataan vielä se viimeinenkin 90 markkaa. Käytännössähän pohjaosan leikkaus 92 markkaa merkitsee noin 40—50 markan leikkausta käteenjäävästä eläkkeestä. Tämänhän tasokorotus ja sen kautta eläketulovähennyksen korotus korvaa niille, jotka eläketulovähennystä saavat. Käytännössä voi sanoa, että vain hyvätuloisimmat eläkkeensaajat jäävät vaille tätä. Vaikka me tiedämme, että eläkeläisiä se ei tyydytä, että tulee toista kautta tämä pieni kompensatio, koska periaatteellisesti itse edelleen olen sitä mieltä, että pohjaosaa ei olisi pitänyt ruveta leikkaamaan, tämä on se, mikä tässä hallituksessa on ollut mahdollista saavuttaa. Kun käteenjää-

vä eläke on kuitenkin se, jolla eläkeläiset joutuvat tulemaan toimeen, pidämme tätäkin kuitenkin tärkeänä asiana.

Pohjaosan kaksinkertaista leikkausta valiokunnan puheenjohtaja selvitti laajasti. Me olemme sitä mieltä, niin kuin hallitusohjelmaankin on kirjattu, että tämä epäkohta pitää yksinkertaisesti korjata, vaikka moni eläkeläinen ei tiedä sitä, että heille voisi käydä niinkin ohraisesti, että jos se korjataan, heillä menisi miinukselle. Tietysti tällaista valiokunta ei halua. Sen vaikutushan ei ole ollut monelle suinkaan 445 markkaa vaan paljon sitä pienempi. Käteenjäävään eläkkeeseen vaikutus on tietysti ollut noin puolet siitä verotuksen takia.

Yhtä kaikki pohjaosan kaksinkertaisen leikkauksen korjaaminen on myöskin periaatteellinen kysymys, joka toivottavasti nyt saadaan korjatuksi. Pidän tätä valiokunnan pontta hyvänä. Jos hallitus ei tuo esitystä tänne, sittenhän me jatkamme tätä. Minusta valiokunnassa on selkeä yksimielisyys siitä, ettei ole tarkoitus tässä asiassa antaa periksi.

Taitetusta indeksistä totean vain lyhyesti, että totta kai se on asialistalla, mutta hallitusohjelmaan siitä ei ole saatu sanotuksi mitään. Jos nyt katsotaan ensi vuoden indeksikorotuksia, toivon, että tietysti eläkeläisetkin katsovat sitä, että taitettu indeksi ei välttämättä ole yli 65-vuotiaille huonompi. Mutta nyt indeksikorotukset ovat yli 65-vuotiaille 4 prosenttia työeläkkeissä ja alle 65-vuotiaille 4,1 prosenttia. Kun inflaatio on korkea, se hyödyttää juuri silloin näitä, jotka ovat yli 65 vuotta täyttäneitä. Kansaneläkeindeksikin on nyt 3,9 prosenttia elikkä lähes saman verran. Mielestäni tämä taitettu indeksi edelleen on epäkohta, joka tulisi korjata. Oikeudenmukaista on, että on yksi indeksi. Mutta ei saa tehdä sellaista indeksiä, joka taas heikentää alle 65-vuotiaiden, usein lapsiperheiden vanhempien, nuorina työkyvyttömiksi jääneiden eläkettä tai eläkkeiden indeksitarkistuksia.

Ylimääräinen sairausvakuutusmaksu on myöskin selvä epäkohta, voi sanoa sellainen asia, joka on vasemmistoliton ryhmässä ollut selvä, että se pitää poistaa, mutta meillä on tietysti keskusteltu siitä, mikä on aikataulu ja missä mennään. Nyt tässä tilanteessa, kun näistä asioista neuvoteltiin, oli aivan selvää, että haluamme samanaikaisesti edetä sekä tasokorotuksen että sairausvakuutusmaksun alentamisen kanssa, koska tasokorotus nimenomaan tuo lisää käteen eläke-

läisille pienistä eläkkeistä alkaen ja se hyödyttää eniten pienituloisimpia eläkeläisiä ja sairausvakuutusmaksu taas päinvastoin eli siitä kaikkein pienituloisimmat eläkeläiset jäävät paitsi. Kun molempia on liikutettu, kun katsomme nettoeläkkeitä, miten ne nousevat ensi vuonna, toivoisi tietysti, että eläkeläisten tietoon olisi laajemminkin saatettu se, mikä on useiden muutosten vaikutus, koska jokainen niistä on pieni. Ymmärrän sen, että eläkeläiset sanovat, että pieniä ovat silakat joulukaloiksi, kun puhutaan viidestä-kymmistä, kahdestakymmistä, 0,3 prosentista tai 0,2:sta siihen lisää.

Pidän tärkeänä sitä, että nyt on sovittu siitä, miten ylimääräinen sairausvakuutusmaksu poistuu tämän hallituskauden aikana. Nyt päädyttiin 0,2:een ja saatiin tasoa ylös, vaikkakin näillä pienillä määrillä. Kun katsotaan, mitä käteen eläkeläisille jää, otan esimerkkinä yksinäisen henkilön toisessa kuntaryhmässä, joka saa pelkkää kansaneläkettä 172 markkaa kuukaudessa. Lisää siihen tuli 21 markkaa tässä parannuksessa. Mutta jos verrataan, mitä tulee tämän vuoden ja ensi vuoden välillä tapahtumaan, tämä on nettotuloa, vaikka siitä on yli puolet indeksikorotusta. Jos katsomme 5 000 markkaa saavaa yksinäistä työeläkkeensaajaa, hän saa vielä pientä kansaneläkettä, nettotulon korotus on noin 340 markkaa. 3 000 markan työeläkkeellä, jossa kansaneläkettä on toistatuhatta, nettotulo on noin 2 500 markkaa. Nämä valiokunnan muutosten tuomat lisäykset olivat juuri näissä ryhmissä suurimmat, 26 ja 31 markkaa. Eiväthän ne suuren suuria ole, mutta tämä on juuri se joukko, jossa valtaosa eläkeläisistä on. Tämä kuvaa juuri sitä, miksi on tärkeää, että näitä molempia liikuteltiin, että se tuo sinne rahaa eikä vain suurituloisille, jos mennään sairausvakuutusmaksun kautta. Sairausvakuutusmaksu tuo kaksikymppiä, mutta kymppipitonni eläkettä saava saa 440 lisää käteen. Onneksi heitä ei ole kuin 85 000, joten näillä muutoksilla nimenomaan suunnataan pieniä ja keski-suuria eläkkeitä saaville nämä korotukset.

Arvoisa puhemies! On tietysti ikävää, että nämä muutokset tulevat kolmessa vaiheessa, 1.1., 1.2. ja 1.6. eli vasta sitten eläkeläiset saavat kaikki näiden korjausten ja nyt tehtyjen muutosten tulokset käteensä. Vielä totean sen, että muutos käytännössä merkitsee invalidivähennyksen poistumista kokonaan alle 5 500 markkaa kuukaudessa saavilta, koska valtionverotuksen alaraja nousee sinne. Nettotulojen lisäykset vaihtelevat

jonkin verran monistakin eri syistä, mutta esimerkiksi sellaisella, joka on saanut invalidivähennystä, kun käytännössä sitä ei enää saa, siitä voi laskea noin 55 markkaa kuukaudessa pois käteenjäävien eläkkeiden lisätuloista. Myöskin se, että valtionveroa maksetaan viisikymppiä, sitä pienempää ei makseta, tarkoittaa määrättyssä kohdassa noin 500 prosentin marginaaliveroa ja myöskin sitä, että pienin kansaneläke, jota maksetaan, on 65 markkaa. Näistä aiheutuu selviä tuloloukkuja.

Näillä tuloksilla, joita valiokunnassa on saatu aikaan sen lisäksi, mitä hallitus on esittänyt, on kuitenkin mielestäni ensimmäisen kerran, kun otetaan huomioon myöskin se, että on tehty jatkopäätöksiä, saatu eläkeläisille vastattua niihin toiveisiin, joita he ovat esittäneet. Mutta meillä on vielä paljon työtä edessä yhdessä. Toivon, että jatkotyö edelleen kohdistuu nimenomaan siihen, että pienimpiä eläkkeitä nostetaan ja sitä kautta myöskin keskisuuriin eläkkeisiin saadaan korotuksia.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Mikkola.

3 Juha Rehula /kesk: Arvoisa herra puhemies! Ensiksikin, tämän viikon kiitokset ja kehut hallitukselle sanoin eilen. Se yhdelle viikolle riittääköön.

Toisekseen, ed. Stenius-Kaukoselle. Tähän asti oppositiostakin on saanut esittää asiansa halumallaan tavalla. Ovatko asiat totta vai ei, sen jokainen meistä arvioi, mutta rohkenen väittää, että hallituspuolueittenkin ja jopa hallituksen esityksissä on joskus toivomisen varaa, kun ne on laadittu tarkoituksenmukaisesti, jotta on päästy johonkin suuntaan.

Kolmanneksi, osoittelu siitä, kuka milloinkin on ollut hallituksessa, ei lohduta yhtään niitä Suomen eläkeläisiä, jotka arkipäivässään näkevät ja kokevat sen, mitä eduskunnassa tehdään ja päätetään.

Neljänneksi, eläkeläisten asioista ja toimeentulosta puhuminen ja teot kun eivät kohtaa, tämä on siitä epäkiitollinen asia, että myös opposition kansanedustaja saa kentällä kulkiessaan kokea

sen "arjen ilon", mitä palautteena tulee, kun heitellään kympejä sinne ja tänne, mistä seuraa, että esimerkiksi täällä pariin kolmeen kertaan keuhuttu ratkaisu kuluneelta viikolta siitä, mihin hallituspuolueet niin sanotussa eläkepaketissaan päätyivät, ei ole iloksi eikä onneksi meille kenellekään. Siitä puuttuu painopiste, siitä puuttuu sellainen todella tekemisen maku ja halu. Kyllähän minä sen ymmärrän, kun hallitus on näinkin laajapohjainen kuin on, mutta toistan sen, mitä sanoin: myös keskusta saa lunta tupaamaan siitä, että eduskunta ei pysty tekemään niitä ratkaisuja, joita tarve vaatisi.

Arvoisa herra puhemies! Jatkokertomus eläkeläisten toimeentulon turvaamisesta tulevaisuudessa saa tiistaina tehtävillä päätöksillä ja äänestyksissä uuden jakson siihen käsikirjoitukseen, jota täällä eduskunnassa on tehty siitä. Hallituspuolueet ovat siis päässeet sopuun tulevan vuoden osalta siitä, mitä ja miten tehdään ja toimitaan. Nyt meillä on faktat — kunnallisvaalit olivat ja menivät — ja se näkyy siinä, mitä meillä käsittelyn pohjana on. On sovittu yhden mittavan väestöosan kohdalla heidän tupostaan, koska tähän on joukko, joka on sen varassa, mitä me täällä eduskunnassa päätämme. Sen joukon toimeentulon muutoksista ja kehittymisestä on kysymys.

Takana on huutokauppa siitä, mitä esimerkiksi ed. Puisto ja muut sosialidemokraatit olisivat tehneet ylimääräiselle sairausvakuutusmaksulle. Takana on huutokauppa siitä, minkä suuruisena kansaneläkkeiden tasokorotus olisi tullut tehdä. Edessä on päättäminen kansaneläkkeen pohjaosan lopullisesta kohtalosta, joka näyttää periaatteellisesta merkityksestään huolimatta jääneen taka-alalle. Taitetusta indeksistä täällä ei ole juurikaan pitkään aikaan puhuttu, niin kuin ed. Stenius-Kaukonenkin äsken puheenvuorossaan totesi.

Keskusta on esittänyt asioiden käsittelyn eri vaiheissa omat esityksensä siitä, mitä olisi meidän mielestämme tullut tehdä, vieläpä jonkinlaiseen tärkeysjärjestykseen laittaen, kun tiedämme, että koko tämän paletin yhteensovittaminen ja sopiminen tuskin on kerralla mahdollista. Vähintään 100 markan suuruinen tasokorotus olisi tullut tehdä, kansaneläkkeen pohjaosa olisi pitänyt pystyä säilyttämään edes tänä 92 markkana, mitä se kuluvana vuonna on, ja ylimääräisestä sairausvakuutusmaksusta eläkeläisten kohdalla olisi pitänyt pystyä sopimaan ja päättämään niin,

että siihen myös tämän talon ulkopuolella olisi uskottu. Meillä ei näiltä osin mielestäni ole mitään tarvetta tinkiä niistä esityksistä, joita olemme tehneet.

Saavutettua sopua nyt kilvan on tämänkin talon käytävillä keuhuttu, mutta erilaisia lukujahan pystytään pyörittämään suuntaan jos toiseen. Haluan tässä yhteydessäkin muistuttaa, että pohjaosan poistuminen merkitsee noin 370:tä miljoonaa markkaa ja nyt sovittu paketti tuo eläkeläisille jonkin matkaa yli 200 miljoonaa. Jonkinlaisen yhteenlaskun, tarkkaan ottaen vähennyslaskutoimituksen, tästäkin pystyy tekemään.

Arvoisa herra puhemies! Lipposen toisen hallituksen hallitusohjelmassa luvattu kansaneläkkeiden tasokorotus on siis joidenkin tässäkin salissa istuvien mielestä suuri voitto varsinkin, kun sitä on saatu aikaistettua aiemmin kaavaillusta aikataulusta. On syytä antaa myönteinen palaute — totuushan se on — edes siitä, mitä on pystytty tekemään. Hallitusohjelmasta juuri äsken tarkistettiin, että siellähän lukee, että 50 markkaa vuonna 2002. Nyt tätä on siis pystytty edes vuodelle aikaistamaan, ja toisekseen tasoonkin on tullut jonkinlainen korjaus.

Mutta niin kuin jo aikaisemmin totesin, palautte tehdyistä ratkaisuista on ollut myös meille opposition kansanedustajille kaikkea muuta kuin siitä, mitä kenties olisimme voineet kuvitella. Viestit siitä, että eduskunta pitää eläkeläisiä pilkkaamaan, muutaman kympin arvoisina, ovat ainakin minun korviini tulleet sen jälkeen, kun tämä tehty ratkaisu julkisuuteen tuli. Täällä päättäjän, joksi meidät jokainen on tänne valittu, on tietyksi todettava ihan rehellisesti ja avoimesti, että tämänkin ratkaisu on parempi kuin ei mitään, mutta niitä painotuksia tässä asiassa olisin kaivannut.

Nyt syntynyt tilanne vain koetaan niin, etteivät päättäjät ole tosissaan. Totuus on toisenlainen, niin kuin äsken sanoin: näin se elävä elämä tämän kokee, kun samanaikaisesti esimerkiksi eduskunnan päättämällä tavoilla terveyspalvelut edelleenkin maksavat aikaisempaa enemmän ja arjen elämä, asuminen ja ruoka, on kallistunut. Ongelmat näiltä osin olisivat poistuneet, jos olisi maltettu edes osa käyttää tuosta 6 miljardin veronkevennyksistä keskustan haluamalla tavalla ruoan alv:n laskemiseen, esimerkkinä vain.

Keskustan eduskuntaryhmä on edelleen sitä mieltä, että kuluvan vaalikauden aikana kansaneläkkeiden jälkeenjääneisyys työeläkkeisiin verrattuna tulee oikaista, ja ensimmäisenä vaiheena

tuo tasokorotus olisi tullut tehdä 100 markan suuruisena. Tämä on perusteltua niin eläkeläisten keskinäisten tuloerojen kaventamiseksi kuin sosiaalipoliittiseltakin kannalta katsottuna. Tasokorotus on suhteellisesti tärkein asia kaikkein pienituloisimpia eläkeläisiä ajatellen. Heitähän ei esimerkiksi sairausvakuutusmaksun alentaminen koske. Tästä tosin on vedettävissä ainakin se johtopäätös, millaisen tulotason omaavien ihmisten asialla sosialidemokraatit tässä talossa ovat.

Kansaneläkkeen pohjaosan kohtalo on suuri periaatteellinen kysymys. Takana on pitkälle yltävä lista lupauksista jopa eduskunnan yksimielisinä lausumina siitä, mitä kansaneläkkeen pohjaosalle olisi tullut tehdä. Täällä ed. Vehkaojakin valiokunnan puheenjohtajana esittelypuheen vuorossaan totesi sen, että edellisten eduskunta-valioiden alla syksyllä 98 eduskunta yksimielisesti päätti seuraavaa: valtiontalouden tilan niin sallissa pohjaosan leikkaus tulee pysäyttää.

Täytyy sanoa, etten oikein ymmärtänyt ed. Vehkaojan kommentteja, jotka tulkitsin niin, että tässä on nyt vain vähän näin käynyt. Ei hallitus siitä ajasta, jolloin pohjaosan leikkaaminen aloitettiin, pohjaltaan ole muuttunut miksikään. Jos olisi ollut tahtoa, jos olisi ollut halua, jos arvot olisivat jollakin kohdallaan, niin tällaista tekstiä täällä äsken ei olisi tarvinnut kuunnella. En oikein ymmärtänyt tuota, mitä äsken omin korvin kuulin.

Kyse on koko kansaneläkejärjestelmämme ytimestä; kyse on koko eläkejärjestelmän rahoituksen yleisestä hyväksyttävyydestä; kyse on eläkeläisten itsensä työhistoriassaan maksaman kansaneläkevakuutusmaksun kohtalosta; kyse on jokaisen oikeudesta jonkinlaiseen kansaneläkkeeseen; kyse on erään epäoikeudenmukaisuuden korjaamisesta niin haluttaessa; kyse on sadoistatuhansista eläkeläisistä, jotka kokevat itsensä petetyiksi, ja heidän päivittäisestä toimeentulostaan. Kyse on monen eläkeläisen kohdalla hänen tulokehityksensä turvaamisesta. Kansaneläkkeen pohjaosan, jos minkä, kohdalla on kyse arvoista ja arvostuksesta.

Keskustan eduskuntaryhmä tulee esittämään, että kansaneläkkeen pohjaosan leikkaus pysäytetään niin, että se edes 92 markan suuruisena maksettaisiin myös vuoden 2001 ensimmäisen päivän jälkeen. Perusteluista meillä ei ole pulaa; sen sijaan puutetta on tahdosta ja halusta, arvoista ja asenteista. Niin sanotun kahteen kertaan leikatun pohjaosan kohdalla keskusta tukee valiokunnas-

sa tehtyä lausumaehdotusta, jonka avulla on aikataulutettu tavoite päästä asianomaisesta asiasta eroon. Tässä yhteydessä haluan korostaa aikataulun merkitystä ja toisekseen sitä, että haluamme aidosti olla mukana korjaamassa asiantilaa.

Arvoisa herra puhemies! Voimassa olevan lain mukaan ero eläkkeensaajan ja palkansaajan maksaman sairausvakuutusmaksun välillä on 1,7 penniä. Tuo lama-ajan jäännös tulee poistaa kuluvan vaalikauden aikana. Eduskunta otti kuluvan vuoden maksun tasosta säätäessään, aivan oikein, kannan viestittäen, että tämä ylimääräinen sava poistetaan kuluvan vaalikauden aikana.

Kun kuluneen viikon tapahtumia seuraa, kun on taas kerran todennettu se, mikä merkitys on puheilla, sopimuksilla, ja kun vielä voi käydä todellisuudessa niin, että jo kertaalleen tehty päätöksetkin saattavat muuttua, itse en jaksa uskoa siihen ainakaan vielä tältä seisomalta, että mietintöönkin kirjatut lukemat eli 0,8 vuodelle 2002 ja 0,5 vuodelle 2003 tulisivat toteutumaan. Toivon, että näin käy, mutta niin kuin jo äsken totesin, puheet, sopimukset ja vieläpä päätökset kulkevat aika ajoin eri jalkaa. Tälle väittämälle voi hyvin löytää perusteluita vaikkapa vain pääministeri Lipposen eri yhteyksissä käyttämistä puheenvuoroista, kun kuitenkin tosiasia on se, että perusteet eläkkeensaajan ja palkansaajan eriarvoiselle kohtelulle ovat vähissä.

Keskusta tulee lain yksityiskohtaisessa käsittelyssä esittämään oman linjauksensa mukaisesti, että ylimääräinen sairausvakuutusmaksu poistetaan ja sen tulee tapahtua etupainotteisesti.

Arvoisa herra puhemies! Eläkeläisten asema on vienyt ymmärrettävistä syistä tämän lain käsittelyn yhteydessä päähuomion. Työnantajilta perittävät kansaneläkevakuutusmaksut vaativat kuitenkin osaltaan muutaman kommentin.

Ero kunta- ja yksityisen pientyönantajan välillä ja heidän maksamiensa kansaneläkevakuutusmaksujen välillä on ongelma, johon toivoisin niin ikään löytyvän nykytilaa paremman ratkaisun. Tällöin olisi ennen kaikkea kyse kompensatiosta kunnille niille aiheutuvan kunnallisveron ansiotulovähennyksen korottamisesta. Hallitushan ei ole vastoin lupauksiaan tehnyt mitään veromenetysten kompensoinniseksi kunnille. Myös on huomattava se seikka, että ainakin joiltakin osin silloin, kun julkinen ja yksityinen sektori kilpailevat palvelutuotannossa, voitaisiin tähän liittyviä olemassa olevia vääristymiä ja on-

gelmatilanteita korjata. Tätähän on eduskuntakin lausumallaan jossain vaiheessa edellyttänyt.

Keskustelun painopisteen oltua toisaalla tärkeässä asiassa on jäänyt liki unohtuksiin se, mikä vaikutus työn teettämiseen on sillä, millaisia sivukuluja joudutaan työnantajan taholta maksamaan. Työnantajan kansaneläkevakuutusmaksu on yksi työvaltaisia yrityksiä Suomessa eniten rasittavista välillisistä kustannuksista. Veroratkaisuilla tulee voida edelleenkin luoda tilaa tasapainoiselle kasvulle ja edelleenkin valitettavan korkealla olevan työttömyyden vähentämiselle ja tätä kautta työllisyyden paranemiselle. Tämä toteutuisi parhaimmalla tavalla kohdentamalla nyt tehtävät päätökset täsmällisesti pienipalkkaista työtä rasittavien maksujen keventämiseen. Kyse olisi yhden työllisyyden esteen alenemisesta ja toivon mukaan ainakin vähentämisestä.

Keskusta tulee tekemään yksityiskohtaisen käsittelyn yhteydessä näiltäkin osin omat ehdotuksensa nykytilanteen korjaamiseksi.

4 Liisa Hyssälä /kesk: Arvoisa herra puhe mies! Ed. Rehula piti keskustan perusteellisemmän puheenvuoron, joten keskityn tässä lyhyessä puheessani muutamaan kohtaan.

Aluksi ihmettelen kovasti valiokunnan puheenjohtajan, ed. Vehkaojan täällä pitämää puhetta samalla tavalla kuin ed. Rehula. En ollut uskoa korviani, kun hän sanoi, että päätös kansaneläkkeen pohjaosan poistamisesta on tehty Lipposen hallitusta edeltävän hallituksen toimesta. Tämä on ehkä uskomattomimpia juttuja, joita tässä kuulee. Kaikki me täällä salissa olevat voimme todistaa, että hallitus oli Lipposen ensimmäinen hallitus ja se toi esityksen tästä eduskuntaan ja eduskunnan enemmistö päätti pohjaosan poistoa ryhtyä suorittamaan. Sitä ed. Kuopakin, joka istui täällä salissa vielä viime kaudella, vastusti voimakkaasti (Ed. Kuoppa: Vastustaa edelleenkin!) — ja vastustaa edelleenkin, hyvä. — Kävimme kovan taistelun siitä, ja se oli nimenomaan Lipposen hallitus. Kyllä tällainen täytyy aikakirjoihin oikaista. Sitten sitä on täällä vuosittain poistettu, tämä ikävä näytelmä on tässä joulun alla vuosittain jouduttu näyttelemään, ja nyt edelleen tätä ollaan poistamassa. Ei enää kohta kauan. Toivon, että se ryhti vielä löytyy, kun täällä on puheita käytetty, että sitä ei poistetaisi.

Erityisesti minä ihmettelen sitä, minkä takia täällä ei tule esille se, että tässä viedään satoja miljoonia eli miljardeja on viety siis nyt tämän poiston aikana eläkeläisiltä, jotka saavat keskieläkettä. (Ed. Kuoppa: 400 miljoonaa!) — Niin, nyt 370 miljoonaa, ja se kohdistuu eniten keskieläkkeen saajiin, toisin sanoen eläkeläisiin, jotka saavat noin 4 600—5 400 markkaa työeläkettä. Eihän tässä ole isoista eläkkeistä kysymys, ja niihin tämä leikkaus eniten kohdistuu. Siis 370 miljoonaa markkaa.

Jos kansaneläkkeen tasokorotuksen menoja lisäävä vaikutus on runsaat 280 miljoonaa markkaa, niin ei ole liioiteltua sanoa, että toisella kädellä annetaan ja toisella otetaan, mutta se ottava käsi on tässä vielä runsaampi. Minkä takia tällaisia näytelmiä täällä tarvitsee vuodesta toiseen näytellä, sitä kyllä todella ihmettelen.

Kansaneläkkeen pohjaosan poisto on kyllä murheellisin luku suomalaista eläkehistoriaa. Tässä romutetaan tällainen perusjärjestelmä, johon kansa on luottanut, kansa on ollut vakuutettu, kansaneläkevakuutusmaksua ovat maksaneet todellakin ne sadattuhannet, jotka sitä nyt eivät tule ollenkaan saamaan. Missä on tämän eduskunnan ryhti, että tällainen voitaisiin säilyttää, siis ainutlaatuinen järjestelmä? Minkä takia se tarvitsee ajaa alas aikana, jolloin Suomi on rikkaampi kuin koskaan? Koskaan historian aikana meillä ei ole ollut taloudellisesti parempaa tilannetta kuin nyt. On turha kuvitella, että sitä voitaisiin palauttaa, kun talous paranee. En ymmärrä, milloin se paranisi. Sen ymmärrän, että kun olemme olleet historian syvimmissä lamassa, jolloin todella oli ahdinkoa, niin silloin kaikki kansalaisryhmät olivat lamatalkoissa mukana, mutta, herra paratkoon, lamasta puhuminen on nyt ainakin tältä osin lopettava. Tässä on nyt nousuhanne käsissä, ja silloin kansaneläkkeen pohjaosa olisi pitänyt pystyä säilyttämään. Sen takia toivon, että eduskunnan enemmistö yhtyy keskustan kantaan, että tätä leikkausta ei tule jatkaa.

Mitä sitten tulee tasokorotuksiin, niin kansaneläkkeethän ovat jääneet jälkeen työeläkkeistä. Korotuksen kansaneläkkeisiin pitäisi olla nyt 350 markkaa, jotta ne olisivat samalla tasolla työeläkkeitten kanssa. Minkä takia toiset eläkeläiset olisivat ikään kuin parempia ihmisiä kuin toiset, jotka jäävät jälkeen? Tulorot eläkeläisten kesken lisääntyvät, ja sitä ei voida pitää sosiaalipoliittisesti oikeudenmukaisena. Näin nyt vain tässä

näyttää käyvän. Sen takia keskusta esittää tuntuvampaa korotusta kansaneläkkeisiin jo ensi vuoden alusta. Ylimääräisestä sairausvakuutusmaksusta olemme sitä mieltä, että sitä tulisi alentaa 0,8 penniä äyryltä ensi vuonna.

Arvoisa puhemies! Ed. Stenius-Kaukonen puuttui täällä tärkeään asiaan, nimittäin kansaneläkkeen lapsikorotuksiin. Se on ehkä ollut kansaneläkkeen pohjaosan poiston lisäksi ikävin asia, jossa itse olen joutunut olemaan valiokunnassa mukana, en tosin sitä kannattaen, vaan vastustaen. Siinä on kysymys todella varmasti eräästä yhteiskuntamme heikko-osaisimmasta joukosta, työkyvyttömyyseläkkeellä olevien, pientäkin eläkettä saavien henkilöiden lasten asemasta. En ymmärrä, miten viime kaudella tällainenkin ajatushäiriö tai mielenhäiriö on jossakin päättäjien päässä päässyt tapahtumaan, että eduskuntaan on yleensä sellainen esitys tuotu, ja ikävintä oli, että se meni vielä läpi. Mutta nyt on jonkinlaista valoa syttynyt eri päissä, koska tätä kurssia ollaan vähän reivaamassa, mikä on todella hyvä asia.

Arvoisa puhemies! Paljon haasteita riittää eläkepolitiikassa eduskunnassa. Toivon todella myönteistä käsittelyä keskustan tekemille esityksille.

5 Timo Ihamäki /kok: Arvoisa puhemies! Ed. Rehula haki täällä painopisteitä tehdyistä eläkeratkaisuista. Painopisteet ovat selvät: saven alennus, Kelan tasokorotus ja verohelpotukset.

Eläkeläisten korotettu sairausvakuutusmaksu juontaa juurensa syvimmän laman aikaan eli Ahon hallituksen aikaan eli vuoteen 1993. Tuolloin valtio velkaantui peräti 60 miljardia markkaa per vuosi. Tuloja oli saatava valtiolle lisää. Kun palkanansaitisijoille säädettiin korotettu työeläkemaksu ja työttömyysvakuutusmaksu, eläkeläisille laitettiin saman tasoinen korotettu sairausvakuutusmaksu, kun heillä ei edellä mainituja palkanansaitisijan maksuja ollut. Oltiin siis lamatalkoissa.

Korkeimmillaan eläkkeensaajien korotettu sairausvakuutusmaksu on ollut 3 penniä veroäyryltä ja lisäksi yli 85 000 markkaa saaneilla eläkeläisillä oli niin sanottu raippaero, josta kuitenkin päästiin aikanaan eroon. Ylimääräistä sairausvakuutusmaksua on sittemmin asteittain alennettu hallitusohjelman mukaisesti. Viime vuonna eduskunta alensi ylimääräistä sairausvakuutusmaksua 0,7 penniä ja sosiaali- ja terveys-

valiokunta lupasi mietinnössään ennakkoluulottomasti, että alentamista jatketaan, kunnes se on kokonaan poistettu.

Ensi vuodelle hallitus on esittänyt 0,3 alennusta sairausvakuutusmaksuun. Sosiaali- ja terveysvaliokunta on päättänyt esittämään 0,5:tä penniä, jolloin kokonaishinta uudistuksesta on noin 300 miljoonaa markkaa. Hallituspuolueiden keskinäisen sopimuksen mukaisesti ylimääräistä sairausvakuutusmaksua poistetaan tämän vaalikauden kuluessa 0,5—0,8—0,4:n vuosivauhtia. Todettakoon, että sairausvakuutusmaksun 0,1 pennin poisto tekee Kansaneläkelaitoksen sairausvakuutusrahastoon 70 miljoonan markan notkahduksen.

Todettakoon, että kaikkien eläkeläisiin kohdistuu hallituksen ja eduskunnan tekeminä lähes 700 miljoonan markan toimet, kun ylimääräistä sairausvakuutusmaksua alennetaan 0,5 penniä ja kansaneläkkeelle tulee tasokorotus 70 markkaa kuukaudessa ja indeksi huomioiden 73 markkaa. Tasokorotusta aikaistettiin verrattuna hallitusohjelmaan. Tasokorotuksella lisätään ostovoimaa, ja se antaa pienen mahdollisuuden myös lisätä kulutuskysyntää ja kaikkien parantaa kaikkein pienituloisimpien eläkkeensaajien asemaa. Tämä 750 miljoonaa markkaa kohdistuu eläkeläisiin ensi vuonna, ja lisäksi tulevat vielä veronalennukset eläketulovähennyksineen siten, että alle 5 500 markkaa kuukaudessa ansaitseva ei jatkossa maksa enää valtionveroa.

Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietinnössä on ponsi, jossa ensi vuonna kaksinkertaisen pohjaosan leikkaamista selvitetään ja ryhdytään toimenpiteisiin. Asia on nyt aikataulutettu. Ministeri Perho on selvitystyöt jo aloittanut, ja niiden pohjalta laaditaan arvioita eri vaihtoehtojen toteuttamismahdollisuuksista ja kustannusvaikutuksista ja eri eläkeläisjärjestöiltä pyydetään perusteelliset lausunnot.

6 Antti Rantakangas /kesk: Arvoisa puhemies! Eläkeläiset tarvitsevat oikeudenmukaisen osuuden kansantalouden kasvusta ja siitä yleisestä hyvinvoinnista, joka Suomessa tällä hetkellä on kehittynyt myönteisesti. Hallituksen eläkepaketti ja linjaus ensi vuodelle eivät valitettavasti kuitenkaan anna oikeudenmukaista osuutta heille, ja he kokevat aivan oikeutetusti, että vaalien alla annetut lupaukset on nyt petetty. Tältä osin tyytymättömyys eläkeläisten piirissä on ilmeinen ja selvä. Olisi odottanut, että lama-aikana

säädetty ylimääräinen sairausvakuutusmaksu olisi poistettu nopeammalla aikataululla esimerkiksi niin, että kahden seuraavan vuoden aikana siitä olisi päästy irti.

Toisaalta on käsittämätöntä, että pohjaosan leikkaus aiotaan viedä päätökseen. Se oli yksi konkreettisimmista lupauksista, mitä kansanedustajaehdokkaat antoivat eduskuntavaalien alla. Nyt monet edustajat ovat tämän lupauksen pettämässä.

Kansaneläkkeen paljon markkinoitu tasokorotus on tulossa 70 markkaan kuukaudessa 1.6 alkaen. Keskustan esitys, 100 markkaa 1.1.2001, olisi sekin ollut aika vaatimaton mutta kuitenkin parempi ja kohtuullinen tässä tilanteessa. Tältä osin eläkepolitiikan pakettiin ja linjaan ei voi olla tyytyväinen, vaan eläkeläiset jäävät odottamaan parempia ratkaisuja.

7 Mikko Kuoppa /vas: Herra puhemies! Kansaneläkkeen tasokorotus 70 markalla on myönteinen asia. On muistettava, että tasokorotustahan ei ole tehty todella pitkään aikaan ja kansaneläkkeen taso oli jäänyt pahasti jälkeen. Tosin 70 markkaakaan ei varmasti ole riittävä, jos laskeetaan jälkeenjääneisyys, mutta onhan se sentään parempaan suuntaan kuin aikaisemmin on tapahtunut. Aikaisemmin ei ole tasokorotuksia tosiaan peräti 18 vuoteen tehty lainkaan. Näin ollen on syytä olla tyytyväinen, että tasokorotus on tehty, sillä se hyödyttää kaikista pienituloisimpia eläkeläisiä ja eläketulovähennyksen kautta myöskin työeläkkeen saajia.

Esitykseen sisältyy myöskin kansaneläkkeen pohjaosan leikkauksen jatkaminen. Se 92 markkaa, joka vielä jäljellä on, on tarkoitus leikata pois. Olen alusta asti pitänyt koko kansaneläkkeen pohjaosan leikkausta täysin virheellisenä ratkaisuna ja pidän sitä edelleenkin enkä tule hyväksymään leikkausta, vaan tulen äänestämään asian sisältökäsittelyssä leikkausta vastaan.

Savamaksun alentaminen 0,5 prosenttiyksiköllä on myöskin hyvä, ja siinä mielessähän mientö antaa lupauksen siitä, että tällä hallituskaudella eläkeläisten ylimääräisen sairausvakuutusmaksu poistetaan. On vähän makuasia, onko alennus 0,5 vai 0,8, tietenkin 0,8 olisi parempi, mutta 0,5:nkin kanssa voi elää. Se on siihen suuntaan, mihin eduskunta on tahtonsa ilmaissut. Myöskin eläkeläiset ovat odottaneet, että tällä hallituskaudella sairausvakuutusmaksu poistetaan.

Sen sijaan lapsikorotusten kohdalla olisi toivonut, että olisi tullut parempi ratkaisu, sillä lapsikorotusten leikkaaminen oli hyvin epäoikeudenmukainen toimi. Se kohdistui pienituloisiin ihmisiin, ja se tavallaan kuvasi hallituksen tavatoman lapsikielteistä linjaa, kun muistetaan, että myöskin työmarkkinatuen lapsikorotuksia leikattiin edellisellä kaudella varsin huomattavasti.

Lyhyesti vielä taitetusta indeksistä ja yleensä indeksistä. Tässä ovat kyseessä nämä indeksikorotukset. Aina puhutaan, että eläkeläiset saavat indeksikorotusta niin ja niin paljon. Totta kai eläkeläiset saavat indeksikorotuksia, kun indeksia tarkistetaan, mutta täytyy muistaa aina se, että indeksikorotus on korvaus jo tapahtuneesta hintojen noususta. Elikkä he ovat joutuneet sen maksaan ja jälkikäteen korvataan hintojen nousu.

Nyt näyttää siltä, että korotukset ovat suunnilleen saman suuruisia. Se merkitsee sitä, että palkansaajien reaaliensiot eivät ole kehittyneet, vaan inflaatio on ollut niin voimakas, että myös hinnat ovat nousseet samaa vauhtia kuin palkat, elikkä palkansaajien reaaliensiokehitys on ollut heikko. Tällä ei voi puolustella ja perustella sitä, että tällainen ikärasistinen indeksi pidetään voimassa. Mielestäni siitä pitäisi päästä mitä pikimmin eroon ja maksaa samanlaiset indeksikorotukset, oli sitten eläkeläinen yli 65-vuotias tai alle 65-vuotias, ja niin, että siinä on puolet hintojen ja puolet palkkojen osuutta, miten indeksi lasketaan.

Vielä lyhyesti yleensä eläkeläisten asemasta, kun täällä puhuttiin elintarvikkeitten arvonlisäverosta. Elintarvikkeitten arvonlisäveronalennus olisi sellainen, joka hyödyttäisi eläkeläisiä, lapsiperheitä ja työttömiä. Se olisi paljon solidaarisempi veronalennusmuoto kuin esimerkiksi suurituloisten taulukkotarkistukset ovat.

8 Mauri Salo /kesk: Arvoisa herra puhemies! Täällä käydystä keskustelusta, jos tätä oikein tarkkaan kuuntelee, tulee sellainen mieli, että aika lailla on hyvin eläkeläisten asiat kuitenkin Suomessa hoidettu ainakin viime vuosien aikana ja varsinkin nyt ollaan tekemässä kovan luokan korjauksia. (Ed. Ihamäki: Paremmin kuin Venäjällä!) Tosiasia on kuitenkin se, että meillä pienituloisten eläkeläisten asema on erittäin heikko. Siinä pitää tehdä selkeästi mittavampia korjauksia.

Ed. Ihamäen huomautus, että meillä eläkeläisten asema on parempi kuin Venäjällä, on mieles-

täni aika kyseenalainen, verrata suomalaista ja venäläistä keskenään. Tosin ovat eläkeläiset Venäjälläkin tehneet oman työpäivänsä, mutta meillä on suuri joukko eläkeläisiä, jotka ovat tehneet mittavan päivätyön suomalaisen yhteiskunnan rakentamiseksi ja hyvinvointivaltion aikaansaamiseksi ja ovat kuitenkin viime metreillä joutuneet tilanteessa, jossa nyt ovat, maksamaan toisten taitamattomien talousmiesten puuhastelusta, josta hyvänä esimerkkinä, siitä, kuinka Lipposen ykköshallitus alkoi eläkeläisiä rangaista, oli pohjaosan leikkaus.

Ensinnäkin kansaneläkejärjestelmä on luotu kansanvakuutusjärjestelmäksi, johon eläkkeelle siirtyvät ovat aikanaan maksujaan maksaneet. Nythän ollaan menossa siihen, että esimerkiksi me, jotka maksamme edelleen kansaneläkemaksuja, emme koskaan tule markkaakaan sieltä saamaan.

Hallituksen toimenpiteenä on ottaa 370 miljoonaa eläkeläisiltä, ja nyt sitten valiokunnan sinänsä ansiokkaan työn jälkeen tulee 217 miljoonan markan plusmerkintä. Tässä nettomenetys on kuitenkin aika lailla merkittävä. Se, että asialle aina voidaan löytää myös positiivinen puoli, tuli ed. Stenius-Kaukosen puheenvuorossa selkeästi esille. Hän totesi, että kun pohjaosaa leikataan, käteen jäävä osuus on kuitenkin vain 40—50 markkaa, joka on eläkeläiselle menetystä. Tokko pienituloinen eläkeläinen maksaa 50 prosenttia veroja, niin että siinä mielessä laskentatapa lienee vähän virheellinen.

Eduskunnalle on tarjottu hallituksen toimesta tälläkin vaalikaudella kaksi kertaa tilaisuutta torjua ja pysäyttää pohjaosan leikkaus. Oppositio on ryhdyttyäsi ollut sitä mieltä, että pohjaosan leikkaus pitää lopettaa, ja niin se on sitä edelleen. Toivoisi, että hallituspuolueiden kansanedustajat, ainakin ne, jotka vaalikampanjansa aikana lupasivat, että pohjaosan leikkaus lopetetaan, tulevat nyt opposition riviin ja voidaan turvata pohjaosan säilyminen jatkossa.

Eläkkeen tasokorotus 50:stä 70 markkaan näyttää jonkun mielestä olevan riittävä. Mielestäni sitä olisi joka tapauksessa korotettava 100 markalla ja sitten toisella 100 markalla hyvin nopeasti. Kansantalouden kasvu on tällä hetkellä sen mittainen, että siitä pitäisi löytyä myös murusia eläkeläisille.

Ylimääräisen savamaksun poisto on hallitusohjelmassa, ja näyttää siltä, että yleinen ilmapiiri on niin vahvasti savamaksun poiston puolesta,

että hallituskin varmaan joutuu sen asian nielemään ja taipumaan ja ylimääräinen savamaksu poistetaan.

Vielä haluan korostaa sitä, että tällaisessa hyvinvointiyhteiskunnassa kuin Suomi meillä on kuitenkin paljon eläkeläisiä, jotka saavat vain 2 500 markkaa kuukaudessa. Se, että 2 500 markkaa kuukaudessa on heille liian vähän, joutuu siitä, että useimmiten he ovat joutuneet tulemaan jo työhistoriansakin varsin pienellä toimeen, joten heillä ei ole säästöjä. Ymmärrän sen, että jos henkilö, joka on saanut 30 000 markkaa kuukaudessa palkkaa, saisikin 2 500 markkaa eläkettä, siinä olisi yhtälö. Silloin pitäisi tulla vaikka vain säästöillä toimeen, mutta pienellä eläkkeellä olevilla ei ole ollut todennäköisesti mahdollisuutta työhistoriansa aikana kovin suuressi säästää.

Keskustaoppositiota on syytetty kansaneläkkeen pohjaosan leikkauksen aloittamisesta. Se oli yritys, joka ei kuitenkaan kestänytään loppuvertailussa päivänvaloa. Lipposen hallitusta edeltävä hallitus olikin Lipposen ykköshallitus eikä Ahon hallitus, kun sitä tarkemmin mietittiin. Haluamme vain palauttaa mieliin sen, että maalaisliitto-keskustan aikana Suomeen on luotu kansanvakuutusjärjestelmä, josta Kela-nimitystä nyt käytetään ja jota kokoomuksen ja myös sosiaalidemokraattien avustuksella hyvin voimakkaasti nyt alas ajetaan. Huudamme apuun ryhdyttäviä edustajia, että kansaneläkejärjestelmä kokonaisuudessaan Suomessa säilytetään ja myös pohjaosan leikkaus pysäytetään.

9 Margaret Pietikäinen /r: Herr talman! Jag vill understryka att social- och hälsovårdsutskottet har gjort ett gott arbete. De målsättningar många av oss haft, när det gäller pensionärernas ekonomiska ställning, har visserligen ännu inte uppnåtts. Men vi har kommit en bit på väg.

Olen toimenpidealoitteessa esittänyt, että eläkeläisten verorasitusta on pienennettävä ja ylimääräistä sairausvakuutusmaksua on alennettava. Näin on nyt tapahtunutkin, mutta ei vielä riittävästi. Mielestäni nyt on kuitenkin myönteistä, että sosiaali- ja terveysvaliokunta ehdottaa, että ylimääräistä savamaksua alennetaan hallituksen esityksen mukaisen 0,30 pennin sijasta 0,50 pennillä ja että tämä tapahtuu vuoden alusta. Tämä yhdistettynä siihen, että tasokorotusta tapahtuu ja sitä esitetään nostettavaksi 70 markkaan 50 mar-

kan sijasta, on myöskin myönteinen asia, joka vaikuttaa kokonaisuuteen.

Mutta haluan kuitenkin vielä korostaa, että tätä työtä pitää jatkaa.

Jag hade för min del gärna sett att den här förhöjningen som nu sker från 50 mark till 70 mark hade trätt i kraft i början av året. Jag har själv också föreslagit i en budgetmotion att den här korrigeringen, 50 mark, skulle ha skett från början av året.

¹⁰ **Erkki Kanerva /sd:** Herra puhemies! On vahinko, että ed. Kuoppa poistui suuntaan, jossa hän todennäköisesti ei kuule, miten nyt hänen puheenvuoroaan kommentoin ja sympatiseeraan.

Ed. Kuoppa ilmoitti, että hän tulee äänestysessä äänestämään pohjaosan leikkauksen loppuun saattamista vastaan, ja olen itse pohdiskellut tätä ja tuntenut tuskaa samasta asiasta, mutta päättynyt aivan toisenlaiseen tulokseen. Ed. Ihmäki erinomaisella tavalla kuvasi ennen ed. Kuoppaa, mistä tähän tilanteeseen on tultu.

Jos pohjaosan leikkaus nyt pysäytetään, syntyy taas sellainen väliinputoajien joukko, siis sellaisten joukko, jotka ovat pysäytysprosessin aikana jääneet eläkkeelle ja joilla pohjaosaa ei ole. Sen vääryyden korjaamisessa jos ei tällä eduskunnalla niin seuraavalla on samanlainen vaikea urakka kuin on kaksinkertaisen leikkaamisen korjaaminen nyt. Toisin sanoen tätä junaa, oli sen liikkeellepano oikein tai väärin, ei voi enää pysäyttää.

¹¹ **Lauri Kähkönen /sd:** Arvoisa puhemies! Tämä, sanoisinko, eläkepaketti on monella tapaa parantamassa eläkeläisten asemaa, joskin tietenkin työ jatkuu.

Ensinnäkin totean, että tasokorotus on juuri kaikkein pienintä eläkettä saavien kohdalla erittäin tähdellinen, mutta sen vaikutukset ulottuvat eläketulovähennyksen kautta yli 700 000 eläkeläiseen. On myös erittäin tärkeää, että ylimääräinen savamaksu poistuu tämän vaalikauden aikana ja ensi vuodellekin on suurempi prosenttimäärä kuin hallitus esitti.

Myös erittäin hyvänä koen kansaneläkkeen lapsikorotuksen leikkauksen pysäyttämisen. Näille perheille, jotka tässä yleensä ovat kyseessä, on usein kasaantunut muitakin toimeentuloon liittyviä vaikeuksia, esimerkiksi työttömyys hyvin usein myös toisella aviopuolisolla. Edelleen

veroratkaisu, josta on myös monissa puheenvuoroissa todettu, tukee varsin hyvin kohtuullisen pienellä eläkkeellä olevia henkilöitä.

Lopuksi ensimmäisestä lausumasta, joka mie-tinnössä on, eli kansaneläkkeen niin sanotun kaksinkertaisen leikkaamisen kompensoinnista. On erittäin hyvä, että ensi vuonna vihdoin tämä ratkaisu etsitään, olipa eläke sitten pieni tai suurempi. Joka tapauksessa nämä henkilöt ovat aivan selvän vääryyden kohteeksi joutuneet tämän metettelyn kautta, ja toivottavasti tähän nyt saadaan vihdoin ja viimein tyydyttävä ratkaisu.

¹² **Liisa Hyssälä /kesk:** Arvoisa puhemies! Olin ed. Erkki Kanervalle todennut, että ainhän jokin syy pitää keksiä, kun järjettömiä päätöksiä tehdään ja omatuntokin alkaa jo kolkuttaa. Tuo oli aika erikoinen syy, minkä hän oli keksinyt pohjaosan poistoa ajatellen.

Kaksinkertainen pohjaosan leikkaushan ei olisi koskaan tapahtunut eikä toteutunut, ellei pohjaosaa olisi päätetty poistaa. Ongelman ydinhän on juuri pohjaosan poisto myöskin niillä runsaalla 120 000 henkilöllä, jotka ovat valtion ja kuntien julkisen puolen eläkeläisiä. Ei koskaan tätä ongelmaa olisi syntynyt. Nyt on erilaista tietoa vaalikentillä ennen vaaleja, miten tämä asia hoidetaan. Jopa vaali-ilmoituksissa hallituspuolueitten edustajat ovat luvanneet, että tämä asia hoidetaan. Odotan sitä päivää, kun tämä hoidetaan. Toivon, että se on pian, että nämä menetykset, joita vuosien mittaan koko ajan tapahtuu, saatetaan jo lakkaamaan.

¹³ **Klaus Hellberg /sd:** Arvoisa puhemies! Minä olisin myös puhunut kansaneläkkeen pohjaosan kaksinkertaisesta poistosta, koska tämä on minusta se todellinen vääryys, joka tässä on tapahtunut matkan varrella. On tietysti selvää, että kun erilaisia raippamaksuja, veroja, aikoinaan eläkkeisiin pantiin, silloin olisi pitänyt viimeistään ottaa huomioon se, että kansaneläkkeen pohjaosan poisto huomioidaan myöhemmin, ei sillä lailla kuin nyt on käynyt, että se tuplasti otetaan pois, vaan niin, että se olisi jollain lailla kompensoitu. Minusta on hyvin tärkeää ja hyvä, että ensi vuonna tähän asiaan vihdoin puututaan. Näiden yli 120 000 henkilön, joilta pohjaosa on kaksi kertaa poistettu, täytyy saada jonkinlainen kompensatio tästä asiasta.

Muuten olen iloinen siitä, että nyt kansaneläkkeen tasokorotus tulee ensi vuonna, ja myöskin

siitä, että savamaksu tulee tällä vaalikaudella poistumaan. On hyvä asia, että tässä nyt vihdoinkin ja viimein päästään ratkaisuun.

¹⁴ **Juha Rehula /kesk:** Arvoisa herra puhemies! Ed. Vehkaoja valiokunnan puheenjohtajana sanoi esittelypuheenvuorossaan jokseenkin niin, että päätös kansaneläkkeen pohjaosan leikkaamisesta aloitettiin edellisen hallituksen aikana. Edelleenkin haluan tulkita sen niin, että tässä vihjailtiin. Ei keskusta eikä kukaan muukaan kaipa syyllisiä. On kysymys siitä, miten asioihin suhtaudutaan, millä asenteella ollaan liikkeellä.

Sen sijaan ja oikeastaan tähän jatkoksi valiokunnan varapuheenjohtaja ed. Ihamäki pisti vielä paremmaksi. Totesihan hän ed. M. Salon puheenvuoron aikana, että ovat täällä eläkeläisen asiat ainakin paremmin kuin Venäjällä. Täysin asiaton heitto. Ei ole ihme, että eläkeläiset jäävät vaaleissa kotiin. He ovat ärsyyntyneitä eivätkä muista meitä, kun me emme muista heitä. Jos ja kun todella on niin, että edellä mainitsemani edustajat ovat tosissaan näitten puheenvuorojen kanssa, ihmetellä täytyy, että näinkin vakavasti otettavat sosiaalipoliitikot eksyvät tällaisille teille sanonnoissaan.

¹⁵ **Timo Ihamäki /kok:** Arvoisa puhemies! Haluan ed. Rehulalle todeta, että joskus on ihan paikallaan tehdä arvioita myöskin kansainvälisesti vertaillen.

Ed. Mauri Salo sanoi, että kokoomuksen ja SDP:n toimesta Kelaa alasajetaan. Tähän haluan todeta, että Kelalle on annettu 90-luvulla lukuisasti sosiaaliekonomisia uusia tehtäviä. Ei Kelaa siis alasajeta. Sen sijaan Kelan tehtävä kansaneläkejärjestelmänä on joutunut väistymään työeläkejärjestelmän kehittymisen myötä siten, että riittävästi työeläkettä saavat eivät saa kansaneläkettä. Se johtuu eläkkeitten yhteensovituksista, nimenomaan ensimmäisestä yhteensovituksista, joka nyt on yleisesti hyväksytty malli.

¹⁶ **Pekka Kuosmanen /kok:** Arvoisa herra puhemies! Suomessa taloudellinen kehitys on ollut erittäin voimakasta seitsemän viime vuoden aikana, kun kokonaistuotannon kasvu on ollut 5—6 prosentin luokkaa. Nyt on viimeistään oikea aika palauttaa kansaneläkkeen perusosa varsinkin niille henkilöille, joilta kahteen kertaan on

leikattu. Kysymyksessähän ovat lähinnä kuntien ja valtion virkamiehet.

Toinen asia: Kun kansaneläkkeen pohjaosa oli alun perin noin 440 markkaa kuukaudessa ja kun pieneläkeläiseltä on leikattu kuitenkin yhden kuukauden eläkkeen suuruinen maksu pois eli 4 000—5 000 markkaa, hallitus on minun mielestäni oikeilla linjoilla, kun nyt kansaneläkkeen pohjaosa korotetaan vähintään sille tasolle pieneläkkeensaajien kohdalla, mikä se oli silloin, kun ruvettiin sitä leikkaamaan 440 markasta.

Sairausvakuutusmaksu: Hallitus on tehnyt hyvän päätöksen, että sairausvakuutusmaksu poistuu kolmen vuoden sisällä. Eläkeläiset ovat erittäin tyytyväisiä tähän päätökseen. Eläkeläisiä minun mielestäni on Suomessa erittäin heikosti kohdeltu koko 90-luvun. Nyt on korkea aika muuttaa suunta ja palauttaa eläkeläiset siihen arvoon ja kunniaan, joka heille kuuluu.

Minua harmittaa tietysti, kun itse olen jo yli 60-vuotias henkilö, taitettu indeksi, joka alkaa 65:n iästä. Ikärasismi pitäisi korjata täällä eduskunnassa niin, että kaikille tulisi sama indeksi eli 50/50 eikä 80/20. Tulen siihen suuntaan toimimaan seuraavan kahden vuoden aikana.

¹⁷ **Petri Salo /kok:** Arvoisa herra puhemies! Tulin oikein työhuoneesta kuuntelemaan eläkekeskustelua. Yksi asia särähti kyllä korvaan. Täällä käytiin keskustelua siitä, ovatko kansainvälisesti vertaillen meidän eläkkeemme hyvät. Jokainen tietää, että Suomi kuuluu tässä kumminkin valtakunnallisesti ja maailmanlaajuisesti ihan top teniin. Meidän järjestelmämme on hyvä. Se on kallis. Mutta se ei ollut varautunut siihen, että me syöksymme jossakin vaiheessa 90-luvulla syvään lamaan ja meidän järjestelmämme kärsii niistä tulojen menetyksistä, joista koko yhteiskunta kärsi 90-luvun alussa.

Mutta sen verran sanon kuitenkin muille sekä hallitusryhmille että varsinkin oppositiolle, että kokoomuksen ryhmän varapuheenjohtaja Timo Ihamäki taatusti tekee sydänverellään työtä, että nämä epäoikeudenmukaisuudet korjataan. Hän todella taistelee näitten asioiden oikeudenmukaistamiseksi, enkä ollenkaan hyväksy, että annetaan ymmärtää edes vihjailevasti, ettei ed. Timo Ihamäki olisi täysillä näissä asioissa mukana.

Yleiskeskustelu päättyy.

Toinen varapuhemies: Asian käsittely keskeytetään.

4) Hallituksen esitys laiksi kansaneläkelain 24 ja 42 b §:n muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys HE 154/2000 vp
Sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnan mietintö StVM 37/2000 vp
Lakialoite LA 17, 131, 132, 152, 157/2000 vp
Toimenpidealoite TPA 51, 57, 63, 222, 231, 232/2000 vp

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnan mietintö n:o 37. Ensin käydään asiasta yleiskeskustelu ja sen jälkeen otetaan hallituksen esitykseen sisältyvät lakiehdotukset yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Toinen varapuhemies: Asian käsittely keskeytetään.

5) Hallituksen esitys laiksi ihmisen elimien ja kudoksien lääketieteellisestä käytöstä

Toinen käsittely
Hallituksen esitys HE 93/2000 vp
Sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnan mietintö StVM 29/2000 vp

Toinen varapuhemies: Ensimmäisessä käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

¹ **Niilo Keränen /kesk:** Arvoisa puhemies! Lain käsittelyn yhteydessä on käynyt ilmi, että sikiö- ja alkionkudoksen käyttämisestä lääketieteelliseen tai muuhun tutkimukseen ei ole olemassa juuri minkäänlaista säätelyä. Meillä on olemassa noin vuoden vanha laki lääketieteellisestä tutkimuksesta. Siinä säädetään jonkin verran alkiontutkimuksista, mutta ei todellakaan riiväkään abortoidun tai abortoituneen sikiön kudosten tutkimuksista tai käytöstä. Minulla ei ole

mitään sinänsä tätä lakia vastaan, mutta tässä yhteydessä, kun tämä puute tullut ilmi, se tulisi kuitenkin korjata. Siksi olemme esittäneet vastalauseen 2, jossa on myöskin lausuma. Ehdotankin, että eduskunta hyväksyisi seuraavan lausuman:

"Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin, jotta lakia lääketieteellisestä tutkimuksesta muutetaan niin, että laki säätää alkion ja sikiökudoksella tehtävän tutkimuksen eettisiä perusteita."

² **Marja-Leena Kemppainen /skl:** Arvoisa puhemies! Minusta ed. Keränen ehdotus on erittäin hyvä ja kannatettava. Näenkin, että tämän asian puolesta tulisi taistella viimeiseen saakka. Koska asia on tähän saakka tässä salissa jotenkin ohitettu, kannatan ed. Keränen ehdotusta.

Keskustelu päättyy.

Toinen varapuhemies: Asian käsittely keskeytetään.

6) Hallituksen esitys laeiksi vähittäiskaupan aukioloajoista ja elinkeinon harjoittamisen oikeudesta annetun lain 3 §:n 23 kohdan kumoamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys HE 49/2000 vp
Talousvaltiokunnan mietintö TaVM 32/2000 vp
Lakialoite LA 59, 62/2000 vp

Toinen varapuhemies: Ensimmäisessä käsittelyssä päätetyt, hallituksen esitykseen sisältyvät lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

¹ **Marja-Leena Kemppainen /skl:** Arvoisa puhemies! Tiistai-iltana kävimme tästä asiasta erittäin mielenkiintoisen keskustelun tässä salissa. Sitä keskustelua voisi kommentoida vaikka kuinka pitkälle, jos vain olisi erilainen aikataulu. Tänä perjantaina kaikilla varmaan jo kotiin painaa mieli. Meillä on keskustelu hyvässä muistissa. Tuolloin omien perustelujen lopussa esitin, että lakiehdotukset tulee hylätä. Niinpä ehdotankin, että hallituksen esitykseen sisältyvät lakiehdotukset hylätään.

² **Liisa Hyssälä /kesk:** Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Kemppaisen tekemää ehdotusta hylkäämisestä.

Kauppojen sunnuntaiaukioloa ei pidä laajentaa, vaan päinvastoin pitäisi tarkastella, tarvitaanko jo olemassa oleviin aukioloaikoihin rajoituksia. Tästä on käyty laaja ja hyvä keskustelu, mutta haluan todeta, etteivät ennen kaikkea perheet, kauppojen työntekijät ja myöskään kauppiaat — olen juuri meidän K-marketimme kauppiastakin haastatellut — halua kauppojen aukioloja laajentaa. En tiedä, kuka sitä haluaa, haluaako tätä etupäässä ministeri Kimmo Sasi, joka on saanut höynäytettyä muutkin samaan hommaan. Tätä ei pidä päästää läpi. Kannatan todellakin ed. Kemppaisen ehdotusta.

³ **Mikko Kuoppa /vas:** Arvoisa puhemies! Eduskunnassa kansanedustajien rivit ovat harventuneet. He ovat ilmeisesti siirtyneet kotimatkalle ja varmaan osa onkin jo kotona. Nyt on syytä muistaa, että kaupat, vähittäisliikkeet, ovat tänä iltanakin auki pääsääntöisesti kello 21:een asti. Voi kysyä, kuinka tarpeellista se on. Mielestäni se ei ole tarpeellista. Huomattavasti lyhyemmällä aukioloajoilla on pärjätty ja tultaisiin varmasti vastaisuudessaakin pärjäämään. Tämä lisää huonoja työaikoja ja aiheuttaa monia ongelmia erityisesti perheellisille työntekijöille. On muistettava, että kaupan työntekijöistä valtaosa on naisia. Lisäksi on runsaasti myöskin yksinhuoltajia. Tämä on todella suuri ongelma. Nyt kun lisätään vielä sunnuntai aukiolomäärään, se entisestään heikentää tilannetta.

Täällä sanottiin, että laajennus tulee koskemaan noin 1 300:aa kauppaliikettä, ja puhuttiin noin 3 000 työntekijästä. Jos ajatellaan, että kauppiaita on 1 300, siellä ei kovin monta työntekijää kauppaa kohti ole. Voidaankin kysyä, kuinka paljon yksityisöskentelyä nämä henkilöt joutuvat tekemään näissä liikkeissä, kun kaupat aukeavat kello 9 ja ovat auki 21:een kaikkina päivinä lukuun ottamatta lauantaita. Tässä tulevat todella suuret ongelmat ja edelleenkin yksityisöskentely lisääntyy. Erityisesti perjantai- ja viikonloppuillat ovat todella myöskin tavallisessa päivittäistavarakaupassa hyvin rauhattomia. Näin ollen, herra puhemies, minäkin kannatan hallituksen esityksen hylkäämistä, koska en näe, että sillä olisi perusteita edes elinkeinoelämän puhumattakaan perheiden tai henkilöitten kannalta.

⁴ **Seppo Lahtela /kesk:** Arvoisa herra puhemies! Tämä hallituksen esitys vähittäiskaupan aukioloajoista ja muusta elinkeinon harjoittamisen oikeudesta on, niin kuin täällä todettiin, kirjoittanut jo jonkin näköisen keskustelun alkuvaiheesta. Mutta väitän, että liian vähän on puhuttu tämän tärkeän asian puitteissa. Nyt, ennen kuin tämä hyväksytään tai hylätään, toivon, niin kuin ed. Kuoppa totesi tässä asiassa, että tämä hylätään. Niin kuin täällä aikaisemminkin on ilmi tullut, toivon, että näin todella toteutuu.

Ei niin huonoa esitystä, ettei siitä hakemalla löytäisi jotain hyvääkin. Kyllä tässäkin selkeästi sellaisia piirteitä on olemassa. Tämä nykyinen liikeaikalaki tekee tällaisia hyppypyhiä, että kauppa on auki silloin sun tällöin, niin että oikeastaan kuluttaja ei tiedä, milloin se auki edes onkaan. Tässä on selkeät piirteet siitä, mitkä kuukaudet kaupat ovat auki ja suljettuna, mitkä kirkolliset juhlapäivät. Se on mielestäni tämän hyvä ja selkeä piirre, missä on jotain myönteistä nähtävissä.

Mitä tulee ihmisten elämään ja elämänmuotoon ja elämäntasoon, niin kansalainenhan on opetettu niin Suomessa kuin muuallakin eräänlaiseen viikkorytmiin, ja viikkorytmissä on yksi tärkeä pyhäpäivä. Se on sunnuntaipäivä, se on yleensä perheille pyhitetty päivä. Näin on tavanomainen tapa, elleivät välttämättömät elintoiminnot, elintoiminnan harjoittamiset ja työssäolo sitä asiaa estä. Kauppa on perinteisesti ollut tämän asian ulkopuolella, ja se on ollut sunnuntaina suljettu.

Tietysti ihminen pystyy muuttumaan, ja niinhan se tässäkin monelta osin on muuttunut ainakin kesäaikana. Helsinkiläinen muuttaa kesäaikana maaseudulle ja on asioinut siellä maaseudun kaupassa, joka on ollut auki silloin, kun ostajia on ollut paikalla. Luulen, että käyköön tässä kuinka tahansa, ei näissä Helsingin marketeissa kovin suuria ruuhkia ensi kesänäkään juhannuksen aikana ole olemassa, olkoon tilanne mikä hyvänsä, minkä tyyppinen vain.

Ihmetyttää erityisesti hallituksen kova painostus tässä asiassa, jolla on ajettu tätä lakia ja sen hyväksymistä niin kuin käärmettä pulloon, siis pakkokeinoin tavallaan on pakotettu ja ahdistettu, että tämä pitää saada läpi menemään. Väkisin on tällainen tuntuma tässä jäänyt.

Täällä on hyvin jäänyt mieleen, kun ministeri Sasi on uhkaillut, antanut ymmärtää, että keskus-

liikkeet ovat uhkailleet, että ellei tätä tällaise-
naan hyväksytä, keskusliikkeet ovat valmiita rakentamaan laajatin kioskiketjut ja saattamaan tämän päivittäistavarakaupan kioskeihin, jolloin tulee tapahtumaan niin, että hintataso nousee ja kuluttaja on se, joka tässä kärsii. Käsittääkseni kenenkään ei tarvitse ostaa kioskista, ellei hän välttämättä tarvitse jotain ja ellei tule jokin pikatarve, ja siinä mielessä kioskit ovat hyviä olemassa, jos tämä näin pystytään tyydyttämään ja toteuttamaan. Samoin erikoiselta on vaikuttanut myös näkemys tässä asiassa, että on paheksuttu sitä, että huoltoasemilla myydään päivittäistavaraa ja siihen liittyviä tarvikkeita ja huoltoasemilla on tästä päivittäistavarakauppaan liittyvästä kaupasta tullut yksi osa huoltoaseman myynnistä. Mielestäni tätä asiaa pitäisi lähestyä ja katsoa myönteisessä valossa.

Kun Suomi on harvaan asuttu maa, pitkien matkojen maa, niin kyllä on todella hyvä, että siellä huoltoasemalla on jonkinlaista henkilökuntaa olemassa ja ovet ovat auki johonkin aikaan vuorokaudesta ja kauppa pystytään tekemään, olkoon sitten kysymys lauantaista, sunnuntaista taikka mistä tahansa viikonpäivästä. Onhan sieltä parempi tankatakin, kun se ei ole vain pelkkä kylmä asema, joka tunnistaa kortin, jossa ei löydy vettä eikä mitään tarviketta siinä vaiheessa, kun autoilija tarvitsee jonkinnäköistä huoltoa, muutakin kuin sen pelkän polttoaineen. Tässä on esimerkki siitä, mitä ovat nämä kylmät huoltoasemat olemassa. Jos näin jatkuu ja se päivittäistavarakauppa, vähittäiskauppamyynni kokonaan poistuu, niin tulee auttomattomasti käymään niin, että miehitettyjä huoltoasemia on todella vähän, vain jonkin ravintolan yhteydessä suurimmilla matkareiteillä niitä ehkä on olemassa.

Tässä on myös ollut nähtävissä tämän lain käsittelyn yhteydessä uusi poliittinen esittely- ja painostusrytmi. Tästä parhaimmillaan on esimerkki se, miten vihreä eduskuntaryhmä on tähän asiaan suhtautunut, joka pyhästi vannotti, että tähän asiaan ei mennä mukaan. Mutta niin vain näyttää olevan, että vaikka vihreillä on olevinaan kovinkin pyhiä arvoja, niin eivät ne kovin kestäviä pohjia nauti, ja tähän nähden on erikoista nähtävissä, että vihreät ovat ottaneet tämän asian niin kuin suurempaankin hallintaansa ja hoitoon ja vaihtavat valiokunnassa esittelijää ja jäsentä, ikään kuin he olisivat lähes ministerin asemassa tämän asian ratkaisun suhteen olemassa. Tuntuu sellaiselta, että vihreät ovat valmiita

myymään kaikki arvonsa, jos vain siitä on jotain erikoista hyötyä ja myönteistä piirrettä olemassa. (Ed. Kuosmanen: Kepu ja vihreät yhdessä! — Ed. Ihamäen välihuuto)

Jos ed. Kuosmanen ja ed. Ihamäki haluavat laajemman katsauksen tästä vihreästä yhteistyöstä ja keskustayhteistyöstä, niin voin jatkaa tämän puheeni lopussa ja loppupuolella sitten siinä vaiheessa, kun salissa vielä kuulijoita on, sen kokonaisuuden, miten se liittyy tähän ja onko näillä mitään tekemistä, mutta lyhyesti kuittaisin, että ei ole mitään yhteistä tämän asian kanssa.

Kun ajatellaan ja katsotaan, kehen tämä erityisesti vaikuttaa, niin kuin ensimmäisen käsittelyn yhteydessä totesin, tämä vaikuttaa erityisesti työntekijöitten asemaan. Haittatyö siinä asiassa on se, mitä ei kukaan voi ajatella, kuinka vaikea se on olemassa, sunnuntaityö erityisesti yhtenä asiana myyjän ja henkilökunnan osalta. Mutta yksi semmoinen elementti, joka myös tämän kautta tulee tähän asiaan, mitä kaupassa joudutaan väkisin käyttämään, on tämä pätkätyö. On pätkä aamupäivällä, on pätkä keskipäivällä ja pahimmilleen vielä pätkä illansuussa siellä pimeän aikana. Tämähän on sitä oikeata ihmisten käsittelyä ja oikeata työsuhteepoliittikkaa, johon tämä väkisin ajaa, ajaa sen takia, että on olemassa määrätty taloudelliset realiteetit, jotka pakottavat, että kustannuksista on kaikin keinoin säästettävä? Ja kun kukaan ei ilmaiseksi suostu työtä tekemään, niin pannaan välillä pois, niin silloin ei tarvitse palkkaa maksaa.

Asiakkaiden osalta, niin kuin totesin, on tämä elämänrytmi yksi semmoinen aihe, missä on totuttu siihen, että tämä viikoittainen aika painotetaan sunnuntaista poikki ja nykyisellään tehdään niin, että viikonloppuna tehdään hankinnat viikonvaihdetta varten, ja tässä tavallaan viikko jakautuu ja mennään eteenpäin. Yksi asia, mikä asiakkaiden osalta on olemassa, että vaikka nämä kaupat sulkeutuisivat yöllä kello 24 ja sunnuntai-iltana jokin vastaava aika, 22, niin niitä viimeisen tunnin ostajia on ikuisesti olemassa, jotka tulevat sen mukaan kun kauppa on auki aina sillä viimeisellä hetkellä. Tämä on luonnollinen ihmisen elämäntyyli. En tiedä, mistä se johtune, mutta kaikessa voisi sanoa, että työmaalle ei ole niin kiire, mutta työmaalta on kiire pois. Kaupassa asioimisen suhteen asia on päinvastoin. Mitä tulee kauppiaiden asemaan, niin kauppias, erityisesti pienkauppias, joita on todettu tämän asian koskettavan, on ikuisesti työhön sidottu. Tällä

laajennuskysymyksellä sidotaan entistä tiiviimmin ja entistä ahtaammin ne pienkauppiaat, joista nyt todetaan, että näiden asemaa hoidetaan ja parannetaan. He ovat loppujen lopuksi se kärsivä osapuoli.

On, niin kuin on todettu useissa puheenvuoroissa tässä asiassa, tullut myöskin sellainen näkemys, ettei tarvitse pitää auki, jollei halua. Vaan kun on pakko pitää, kun naapuri pitää, on pakko siinä sivussa itsekin pitää, jolloin markkinat eivät toimi, niin kuin markkinoiden pitäisi toimia. Myöskin on nähtävissä se, että tulee pakko-ohjaus keskusliikkeiden ja ketjujen kautta. Nämä ketjut, jotka pahimmillaan tässä asiassa ovat olemassa, ovat ehkä Sale, Siwa, Lähikauppa ja tämän tyyppiset ketjut, jotka tämän takaa löytyvät, jotka mahtuvat tähän 400 neliometriin mukaan. Täällä Helsingissä tehdään ketjupäätökset, joissa edellytetään, että olet silloin ja silloin auki. Ei ole mitään sanomista, etteikö näin tule käymään ja toteutumaan. Tämä, mikä keskusliikkeistä lähtöisin on, ketjuohjaus, siinä on selkeästi halu saada lisäkauppaa, halu saada lisäosuutta, ja se asia toteutuisikin aivan erinomaisen hyvin, jos olisi suljetut markkinat ja niissä ei tapahtuisi mitään siirtoa.

Suljetuista markkinoista voisi todeta, että suljetut markkinat toimisivat esimerkiksi eduskuntavaalien suhteen, jos ehdolle saisi asettua vain istuvia edustajia ja äänestäjä ei saisi äänestämänsä puoluetta vaihtaa uudessa vaalissa. Silloin olisi suljetun markkinan muoto, ja se toimisi minusta hyvin. Oletetaan, että kauppojen osalta olisi vastaavan tyyppinen olemassa, kun nyt vaivutetaan tämä sunnuntiaukiolo näille alle 400-neliöisille, mutta se vain ei niin ole. Tulee käymään niin, että hintatasoa joudutaan väkisin nostamaan, ja sitä kautta myöskin kuluttaja on se kärsivä osapuoli tässä asiassa. Tietysti, jos itse edustaisin tätä liiketoimintaa, olisin tässä keskusliikkeen puolella tavarantoimittajana ja kiinteistön omistajana, niin varmasti olisin ajamassa kynsin hampain sitä tapaa, että ikuisesti pitää olla auki, jolloin vuokratasoa voitaisiin nostaa ja saada kiinteistölle parempi tuotto ja pääomalle parempi sijoitus. Tämä on ihan luonnollinen ilmiö, joka myöskin on jäänyt käsittelemättä ja näkemättä tässä keskustelussa, jota on käyty.

Yksi kysymys, johon jo aikaisemmin viittasin, on ministeri Sasin esille tuoma pienkaupan tuki, että halutaan tukea pientä kauppaa ja pienten kauppojen elinmahdollisuuksia. Pienille kau-

poille, kuten totesin tässä aikaisemmin, syntyy tavattoman kova markkinaosuustaistelu eri ketjujen ja ryhmittymien välille. Sen jälkeen, kun käydään tämä taistelu ja kun suljettu markkina on olemassa, niin että ostajat eivät periaatteessa kuitenkaan lisäännä, tulee se tilanne, että hinnat nousevat. Sen jälkeen tehdään hintakuvatutkimukset, selvitetään ja todetaan, että pienkaupoissa on kalliimpi hintataso, niin kuin se väkisin joutuu olemaan, kuin marketeissa, ja sen jälkeen ryhdytään vaatimaan sitä, että markettien pitää päästä olemaan kauemmin ja vakituiseen sunnuntaina auki, ettei kuluttajan tarvitse ostaa pienkaupasta, kun siellä on kalliimpi hintataso. Tämän tyyppisiin asioihin tätä tullaan vyöryttämään ja kääntämään koko ajan vakituisesti eteenpäin.

Ihmettelen sitä, mikä ilokseni on kuitenkin nähtävissä, että salissa suurin osa kuulijoista on kokoomuslaisia, mikä on harvinaista sinänsä eduskunnan myöhäisten istuntojen suhteen. Kokoomus on kovassa valtiopolitiikassa ja kovassa hallintapolitiikassa tämän asian suhteen ministeriensä taholta unohtanut pienen yrittäjän, niin sanotun pienkauppiaan, jota ennen sanottiin pikkuporvariksi. On ihmeteltävää, kuinka voidaan ajatella, että kokoomus yrittäjäpuolueena näin kylmäkiskoisesti käsittelee tätä pienempää kauppiasyrittäjäryhmää, joka usein on tähän saakka ollut kokoomuksen äänestäjänä olemassa. En tiedä, onko tulevaisuudessa. Toivoisin, ettei kokoomus kuitenkaan tähän lopullisesti kaatuisi, että sille jostain löytyisi korvaavaa tukea. (Ed. Ihmäki: Ei tähän kysymykseen!)

Sellaisenaan pienporvarien, yksityisyrittäjien, asiasta pitäisi myöskin kantaa eduskunnassa huolta. Näissä puheenvuoroissa, joita tämän asian eteen on tehty ja käyty, ei ole tähän asiaan kiinnitetty ollenkaan huomiota.

Herra puhemies! Kyllä on selkeästi nähtävissä ja tiedettävissä, että kauppias on sitkeä, hän taistelee elämästä, olemassaolosta ja olemassaolonsa turvaamisesta, pienkauppakin taistelee. Kaikki ne eivät tule tämän muutoksen kautta häviämään, eikä niiden asema tule kokonaan poistumaan tästä markkinakuvasta.

Vaikka kaikkea tämän asian suhteen ei kerkiäkään tässä ensimmäisessä puheenvuorossa vielä käsittelemään, niin totean, että tässä asiassa on yrittäjän asema jäänyt huomioimatta. Yrittäjän asema selvästi tässä kaupallisessa kisassa tulee vinoutumaan, yrittäjän henkinen asema kuiten-

kin on joka tapauksessa menossa alaspäin ja ahtaammalle. Ehkä, äsken käytyyn keskusteluun viitaten, yrittäjistä tulee tätäkin kautta todennäköisesti lyhytikäisempi ja tämä kansaneläkekin häntä harvemmin tavoittaa. Tässä on selkeästi nähtävissä, että kauppa on kauppiaille elinkeinoa varten ja kuluttajalle tavarankäytön hankkimista varten. Ellei ed. Ihamäki ole tätä asiaa vielä aikaisemmin oivaltanut, siinä on selkeästi bisnesajattelu olemassa.

Toteaisin vielä tähän lopuksi, että tämän asian puitteissa on olemassa selkeä näkemys ja nähtävyys siinä asiassa, että tavoitteena näkyy olevan aivan selkeästi kauppajien täysin rajoittamaton aukiolo, ja siihen tämä johtaa. Markkinat eivät vain kuitenkaan mistään lisäänty, koska ihmiset eivät osta sen enempää, vaikka kaupat olisivat ikuisesti auki. Meidän pitää täällä eduskunnassa ensin järjestää kansalaiselle varallisuutta ja ostovoimaa, silloin se asia voi toteutua.

⁵ Klaus Hellberg /sd: Arvoisa puhemies! Kansalaisille järjestetään varallisuutta ja ostovoimaa ensi vuonna ja seuraavana vuonna, kun veroja reippaasti vähennetään.

Arvoisa puhemies! Hallituksen esitys vähittäiskaupan aukioloajoista on yhtä mielenkiintoinen juttu tällä eduskuntakaudella kuin viime kaudella. Silloinkin se oli esitys, josta hyvin paljon keskusteltiin. Tilanne oikeastaan viime kaudella aukiolokysymyksessä tavallaan sinetöitiin. Silloin lähdettiin siitä, että vähittäiskaupat saavat olla määrättyt ajat määrättyinä sunnuntaina auki. Tässä on nyt eräänlaista korjausta tähän esitykseen.

Itse olin jo viime kaudella sitä mieltä, että sunnuntaiaukiolot eivät ole hyvä asia, mutta valitettavasti kompromissien kautta tulin itsekin siihen tulokseen, että määrättyihin myönnytyksiin jouduttiin menemään ja sunnuntaiaukiolo tavallaan lähti käyntiin. Nyt hallituksen esitys tavallaan korjaa jossain määrin niitä epäkohtia, joita viime kauden esitykseen jäi. Nyt näitä niin sanottuja pysyviä aukioloja täsmennetään. Toukokuun alusta elokuun loppuun ja marraskuun alusta joulukuun loppuun muutamia sunnuntaipyhäpoikkeuksia lukuun ottamatta vähittäiskaupat voivat olla sunnuntaisin auki.

Mutta se, mistä tässä oleellisesti mielestäni on kysymys, on se, miten nyt suhtaudutaan huoltoasema/kioski-kysymyksiin, miten suhtaudutaan pienempiin päivittäistavaramyymälöihin verrat-

tuna marketteihin. Tässä on nyt lähdetty siitä, että pyritään antamaan enemmän mahdollisuuksia alle 400 neliön myymälöille. On tietysti selvä asia, niin kuin ed. Seppo Lahtela totesi, että näille kauppiaille tämä on tietysti kova paikka, mutta minusta on kova paikka myöskin se, että heille ei tällaisista mahdollisuudesta annettaisi. Pienemmät myymälät ovat koko 90-luvun ajan selkeästi vähentyneet Suomessa, kun vastaavasti meille on tullut sekä suuria marketteja että huoltoasemamyymälöistä ja kioskimyymälöitä enemmän. Tässä annetaan nimenomaan nyt näille pienemmille myymälöille, pienemmille kauppiaille mahdollisuus.

Miten he pystyvät vastaamaan kovaan kilpailuun, sitä on tietysti vaikea sanoa. Samahan se on teollisuusyrityksillä ja monella muulla alalla, että pienemmät yrittäjät ovat vaikeassa paikassa suurten yhtiöiden puristuksessa. Tässä minusta ainakin nyt eduskunta ohjentelee heille mahdollisuuden. Toivotaan, että he pystyvät ottamaan sen vastaan ja sillä tavalla selviämään. Myöskin sillä lailla sitten niille asiakkaille, jotka nyt mahdollisesti ovat lähempänä heitä kuin jotakin markettia, ihmisille, joilla ei ole autoja, jotka eivät voi käydä marketeissa, jotka ovat mahdollisesti kauempana, se sitten on eräänlainen apu.

Minusta tämä esitys, joka ei ole se varsinainen hallituksen esitys vaan talousvaliokunnassa muotoilemamme mietintö, on sellainen esitys, joka varmasti antaa mahdollisuuden pienemmillekin kauppiaille kovassa kilpailussa selviytymään.

⁶ Juhani Sjöblom /kok: Arvoisa puhemies! Kannatan lakia, vaikka en olekaan siihen täysin tyytyväinen. Tämä laki selkeyttää aukioloaikoja, ei lisää niitä merkittävästi, vähentää selvästi byrokratiaa, antaa taajamien alle 400-neliöisille liikkeille mahdollisuuden kilpailuun ja hengissä selviämiseen.

Aukioloaikojen tulisi olla täysin vapaat. Yksityiset yrittäjät tietävät, milloin kannattaa pitää auki. Tilastot osoittavat erikoiskauppojen osalta, joista tutkimus on tehty, että eivät ne ole nykyään auki edes sallittuja aikoja. Kauppaketjut ja niiden työntekijöitten ammattiliitot pystyvät hoitamaan itse keskenään aukioloajat siten, että asiakkaat myös hyötyvät siitä.

⁷ Pekka Kuosmanen /kok: Arvoisa herra puhemies! Mielestäni hallituksen esitys vähittäiskaupan aukiolojen muuttamisesta on paikallaan

ottaen huomioon, että Ruotsissa ovat olleet 1970-luvun alusta alkaen kaupat vapaasti auki myös sunnuntaisin. Ruotsissa kuitenkin maanantaisin ovat kaupat kiinni. Mielestäni yrittäjillä on suuri valinnan mahdollisuus Ruotsissa.

Suomessa kuitenkin taajama-alueella kaupat ovat saaneet olla auki aivan vapaasti. Kilpailutilannehan on muuttunut. Otan esimerkin vaikka Kouvola: 6 kilometrin päässä Valkealassa taajama-alueella kauppa saa olla auki mutta Kouvolan kaupungin asemakaava-alueella ei. Siinä mielessä parannus tulee, että alle 400-neliöiset päivittäistavarakaupat saavat olla sunnuntaisin auki kello 12—21. Minusta se on hyvä parannus.

Valiokuntamietintöä tehtäessä tehtiin yksimielinen päätös keskustaa lukuun ottamatta, että huonekalukaupat saavat myös olla auki touko—elokuussa ja marras—joulukuussa, samoin parturi-kampaamot. Se on oikean suuntainen viesti.

Eduskunnassa on keskusteltu siitä, että kaupan työntekijät joutuvat sunnuntaisin tulemaan työpaikalle. Totean, että Suomessa noin 19 prosenttia työntekijöistä käy sunnuntaisin töissä eli yli 520 000 ihmistä. Olen aivan vakuuttunut siitä, että kun lakiesitys eduskunnassa saadaan läpi, kukaan ei vuoden päästä puhu siitä, että on ollut vaikeuksia saada sunnuntaina työvoimaa kauppoihin.

Meidän täytyy muistaa, että me arvostamme kioskiyrittäjiä samalla tavalla, mutta nyt tämä lainsäädäntö suo mahdollisuuden pienkauppiaalle pitää sunnuntaina kaupat auki.

8 Mauri Salo /kesk: Arvoisa herra puhemies! Käsitteltävänä oleva hallituksen esitys liikeaikalaksi on puutteellisesti valmisteltu. Hallituksen esityksessä pyritään osoittamaan tukea alle 400 neliön päivittäistavarakaupoille. Se on perusteltua, että niitä kauppiaita tuetaan, mutta se, mistä tukea sinne ojennetaan, ei ole minun ymmärtääkseni perusteltua. Valiokunta lausunnossaan siteeraa hallitusta: "Valiokunta katsoo, että lailla tulee tukea pienten päivittäistavarakauppojen toimintaedellytyksiä niin, että kaupankäynti ei keskittyisi suuriin myymälöihin taikka päivittäistavarakauppa ohjautuisi enenevässä määrin kioskeihin ja huoltoasemille."

Arvoisa puhemies! Liikeaikalakia muutettiin vuonna 96, ja sen jälkeen moni yrittäjä on rakentanut liikeideaansa uskoen, että Suomessa tehdään joskus pitempijanteista lainsäädäntöä. Nyt nämä yrittäjät, jotka ovat sopeuttaneet toiminto-

jaan nyt vallitsevaan lainsäädäntöön, joutuvat hyvin lyhyen ajanjakson jälkeen miettimään taas kerran uudelleen omia toimiaan. Lainsäädännön muutoksella annetaan alle 400 neliön kaupoille reilut 20 sunnuntaipäivää vuodessa lisää myyntiaikaa. Tilastojen mukaan niiden myynti on laskenut vuositasolla reilut 4 prosenttia ja vastaavasti hypermarkettien myynti on kasvanut yli 11 prosenttia. Millä tavalla reilulla 20 päivällä vähittäiskauppaväki kykenee lujittamaan omaa kivi-jalkaansa niin, että se kauppa säilyy siellä vuodesta toiseen? En ole laisinkaan vakuuttunut, että nämä toimenpiteet ovat riittäviä.

Lain käsittelyn yhteydessä on puututtu myös yksintyöskentelemiseen vähittäiskaupoissa. Yksintyöskenteleminen kaupassa on tietynlainen turvallisuusriski, kun olemme muuttaneet huumausainehöhröjen aikakauteen. Tullaan hakemaan rahaa väkisin aseella uhaten tai muuten kassoilta, joka viikko useita myymälöiden kassoja ryöstetään, ja se on tietenkin huolestuttava piirre. Nyt meidän on kuitenkin toimittava yhteiskunnassa niin, että emme tarvitse turvajoukkoja näihin myymälöihin eikä varsinaista vartiohenkilökuntaa sen takia, että on turvatonta työskennellä, vaan yhteiskunnan toimintoja on muuten kehitettävä ja rikoksantorjuntaa kehitettävä niin, että tällainen ilmiö, joka nyt on päässyt irti, kyetään pois kitkemään.

Käsittelyn yhteydessä on jätetty huomioon ottamatta se, että päivähoidon tarve sunnuntaisin selkeästi lisääntyy. Se aiheuttaa kunnille kustannuksia, ja kun tiedämme, että kunnat ovat taloudellisesti aika ohuilla katteilla, vuosikatteet ovat jopa selkeästi miinuksella, ei ole perusteltua säätää lakeja, jotka lisäävät kuntien kustannuksia.

Arvoisa puhemies! Niin kuin Kaupan Keskusliitto toteaa, tällä lailla pyritään tietynlaiseen siirtymäkauteen, jonka jälkeen kaikki kaupat on vapautettu jatkossa seuraavan lakiuudistuksen myötä. Yrittäjäjärjestöt ovat toivoneet, myös kirkko, että muistettaisiin pyhittää lepöpäivä ja antaa ihmisille myös mahdollisuus viettää vapaa-aikaa työn asemesta. Ne puheet, että voihan yrittäjä pitää liikkeensä kiinni, jos haluaa, eivät ole kuitenkaan tästä päivästä tässä kilpailutilanteessa. Siksi olisi syytä miettiä, voisiko meillä olla tietynlaista sääntelyä yhteiskunnassa niin, että ohjattaisiin ihmisten toimintoja.

Valiokuntakäsittelyssä esitin, että olisi nykyisen kello 21:n asemesta tultu kello 20:een liikkeen sulkemisajankohdassa. Tässä olisi aika hyvä

perhepoliittinen ja yhteiskuntapoliittinen lähtökohta. On parempi saada lapset hoidosta kello 21 kuin 22 ja saada sitä kautta perheelle lisää aikaa, mutta valiokunnan enemmistö oli sitä mieltä, että olemme siirtyneet avoimeen aikakauteen, enää ei pidä ihmisiä holhota, ja myöskään tähän suuntaan ei oltu enää valmiita liikkumaan. Tosin jälkeenpäin on tullut kannanottoja, että se olisi saatanut olla ihan perusteltu päätös. Osa asiantuntijoista, jotka olivat valiokunnassa kuultavana, olivat asialle hyvin suopeita, ja toivottavasti seuraavan lainsäädännön yhteydessä, kun tämä taas on auki, ainakin tässä asiassa liikutaan askel taaksepäin eikä niin, että mennään ympärivuorokautiseen elämään niin kuin suuressa maailmassa on, missä ei ole eroa yöllä eikä päivällä. Meidän on syytä muistaa se, että yöaika on lepoaikaa ja päiväaika on työaikaa.

Arvoisa puhemies! On mielenkiintoista seurata, millä tavalla hallituspuolueiden eräät kansanedustajat äänestävät tämän lain lopullisessa käsittelyssä.

9 Petri Salo /kok: Arvoisa herra puhemies! Minun täytyy vain sen verran oikaista täällä käytyä keskustelua, että siitä huolimatta, että täällä on esitetty sen tyyppisiä väitteitä, että tästä asiasta ei olisi keskusteltu riittävästi, kuuntelin tarkkaan sen lähes kahdeksan tunnin keskustelun, jota täällä käytiin palautekeskusteluna tästä asiasta, ja seurasin netistä hyvin tarkkaan niitä aikaisemman keskustelun tuloksia. Mitään uutta oikaistaan tähän asiaan ei ole koko aikana tullut.

Totean ensiksi, että olen itse hyvin syntinen mies. Olen valtion virkamiehenä tehnyt sunnuntaisin töitä ehkä 18 vuoden aikana hyvinkin paljon. Kansalaisetkaan eivät sitä koskaan ole kuitenkaan moittineet. Ilmoitan myös, että kotona oleva terveydenhuoltoalan ammattilainen on myös tehnyt sunnuntaisin töitä. Silloin tällöin tätä syntiä tulee maaseudulla tehtyä hyvinkin paljon myös kauppojen aukioloaikojen kysymyksissä, koska, niin kuin tiedätte, meillä maalla kaupat ovat olleet auki jo noin viisi vuotta pyhät arjet yöstä päivää. Joskus formulakilpailun jälkeen lähdemme lasten kanssa lenkille ja haemme jäätelöpaketin paikallisesta osuuskaupasta, joka pitää kolme tuntia sunnuntaisin auki kaupaa sen takia, että me olemme lailla näin antaneet siihen mahdollisuuden. Jäätelöpaketti maksoo siellä noin puolet vähemmän kuin viereisessä R-kioskissa.

Tässä nyt puhutaan noin 0,7 prosentin sunnuntaiden lisäyksestä ja uskotellaan, että jonkinlainen synninpesien määrä aivan tunkeutuisi suomalaisen yhteiskuntaan, ja esitetään lakia hylättäväksi. Hyvät ystävät, vaikka täällä nyt on eduskunnan neljä viisi rikkainta miestä paikalla enää tällä hetkellä perjantaina kuuntelemassa keskustelua, minä nyt luotan kuitenkin suhteellisuuden tajuun, että ei tämä nyt sellainen lakiesitys ole, jota tarvitsisi tässä salissa hylättäväksi esittää 0,7 prosentin takia. Tämä selkeyttää vain suomalaisia lainsäädäntöä siten, että suomalainen yhteiskunta ei halua tässä asiassa vielä antaa kaikille markkinatalouden voimille vapaita käsiä vaan rajoittaa niitä lainsäädännöllä, niin kuin hyväksi on erikoisvaliokunnassa katsottu.

Hyvät edustajaveljet ja -sisaret, -veljet tällä hetkellä enää, minä luulen, että ei suomalainen yhteiskunta kovinkaan paljon muutu, vaikka tämä laki tulee myöskin hyväksytyksi. Väitän, että tämän oikeudelliset vaikutukset ihmisten elämään ovat paljon paljon vähäisemmät kuin täällä uhkakuviissa on tänään monessa keskustelussa esitetty. Minä luulen myöskin, että ne yrittäjät, jotka meitä ovat tietenkin porvaripuolella hyvin paljon lobanneet, muuttavat mieltään, että tässä olisi suuriakin oikeudellisia vaikutuksia. Nyt kun olen lähettänyt heille talousvaliokunnan mietinnön, he sanoivat, että "eihän tuos mitään oo". Minä sanoin, että siitähän tässä on kysymyskin, että tämä näyttää julkisuudessa aivan toisen tyyppiseltä asialta kuin tämä kokonaisuutena on.

Eli sanoisin niin, että kun siellä osuuskaupan pihassa minäkin sitten sunnuntaisin syntiä olen maaseudulla ollut tekemässä, kun siellä on vapaat kauppojen aukioloajat, vieressä on pizzeria, vieressä on huoltoaseman elintarvikekioski ja vieressä on videovuokraamo, josta jotkut käyvät hakemassa sunnuntaisin pornofilmejä. En minä oikeastaan koe, kun minä jätskipakettia käyn hakemassa, että minä nyt maailman suurinkaan syntinen olen.

Eli väittäisin kuitenkin, että tämä lisää kuluttajien tietoisuutta siitä, koska kaupat ovat auki, ja kauppvoja pidetään auki ainoastaan silloin, kun se on taloudellisesti kannattavaa toimintaa. Tämän johdosta tulen lakiesityksen toisessa käsittelyssä äänestämään talousvaliokunnan enemmistön kannan mukaisesti.

10 Timo Ihamäki /kok: Arvoisa puhemies! Ei minustakaan kauppojen tarvitse olla aina auki

eikä niinkään pitkään kuin ne nykyisin ovat. Ihmettelyni on siinä, miksi lainsäädännöllä kahlitaan nimenomaan ja vain kauppojen aukioloaikoja. Mitään muuta toimijaa ei kahlita näin. Virastot, kioskit, huoltoasemien myymälät ja maaseudun kaupat saavat olla auki ympäri vuorokauden, mutta taajamien kaupat ovat säätelyn alla. Eihän kauppoja tarvitse pitää aina auki, mutta mahdollisuus siihen pitää olla, kuten muissakin Pohjoismaissa, jos kansainvälistä vertailua täällä nyt yleensä sallitaan.

Ketä varten kauppa sitten on olemassa, yrittää vai kuluttajaa varten? Ed. Seppo Lahtela vastasi, että yrittäjälle se on elinkeino ja kuluttajalle se on ostosta tai hankintaa varten. Minusta on kuluttajan palvelua, jos saa ostaa muualtakin kuin kioskista ja käydä kaupassa oman ajankäyttönsä puitteissa. Kysymys kuuluu, miksi ei saa harjoittaa omaa elinkeinoaan muulloin kuin tietyissä rajoissa, jos sitä itse haluaa.

¹¹ **Juhani Sjöblom /kok:** Arvoisa puhemies! Tämä lakiesitys ei ole puutteellisesti valmisteltu, vaikka joku edustaja niin väittää. KTM:n esitys on ollut perusteellinen. Valiokunta suoritti laajan kuulemisen, kuten mietintö osoittaa. Ed. M. Salokin oli melko usein mukana kuulemassa asiantuntijoita. Aukioloajat eivät laajene merkittävästi tällä lailla, suurilla kaupoilla jopa vähenevät. Erikoiskaupathan pystyvät tänä päivänä tutkimusten mukaan valitsemaan aukioloajat itsensä ja asiakkaiden edun mukaisesti. Varmasti muutkin kauppiasyrittäjät pääosin pystyvät valitsemaan.

¹² **Pekka Kuosmanen /kok:** Arvoisa herra puhemies! Totean ed. Mauri Salolle, että Suomessa perustuslain mukaan on kaikilla kansalaisilla vapaa elinkeinonharjoittamisoikeus. Ihmettelen sitä, miksi lainsäätäjät, Suomen eduskunta, haluaa rajoittaa kauppiasyrittäjien elinkeinovapautta. Itse lähden siitä, että jos yrittäjä haluaa sunnuntaisin pitää kaupat auki, niin eduskunnan ei pitäisi puuttua siihen.

Kannatan henkilökohtaisesti vapaita kauppojen aukioloaikoja.

¹³ **Mauri Salo /kesk:** Arvoisa herra puhemies! Eivät nämä kahden valiokuntakaverin moitteet tai kannanotot niin järjestyttäviä kuitenkaan tässä asiassa olleetkaan kuin kuvittelin sitä viestiä saa-

dessani, että nyt käytetään puheenvuoroja ja puhutaan kovia.

Arvoisa puhemies! Kauppa- ja teollisuusministeriö valmistelti vuonna 96 Rope-yhtiöillä mietinnön siitä, mitä saadaan aikaan, kun kauppojen aukioloaikoja vapautetaan. Se haastatteli 30 henkilöä ja päätyi silloin siihen, että useampi tuhat työpaikkaa syntyy. Näin ei kuitenkaan käynyt.

Nyt hallitus lähtee tässä esityksessä siitä, että kun kioskit ja huoltoasemat ovat lisänneet myyntiään 8 prosenttia, niin nyt pitääkin antaa mahdollisuus alle 400-neliöisten kauppojen turvata oma olemassaolonsa. Ei tämä niin voi olla, että yhdeltä otetaan ja toiselle siirretään, koska tiedämme varsin hyvin sen, että ratkaisu sinänsä ei tuo yhtään uutta jaettavaa, vaan kaikki vanha jaetaan uudelleen. Mikä on se keino turvata lähikauppal palveluiden saatavuus, siihen tässä asiassa ei ole puututtu laisinkaan.

¹⁴ **Seppo Lahtela /kesk:** Arvoisa herra puhemies! Keskustelussa on useamman kerran viitattu siihen, kuinka pienkaupat ovat jo saaneet olla auki ja yleensä kaupat sunnuntaisin haja-asutusalueilla taajamien ulkopuolella vapaasti. Siellä ovat vapaat markkinat toimineet, niin että jos on ollut ostajia, kauppias on voinut pitää kaupan auki, ja mielestäni se on hyvä asia. Näitä ei voi panna mitenkään päinvastaisesti, joko—tahi—valintatilanteeseen.

Mutta kyllähän sen jälkeen, kun tämä asia etenee loppuun saakka ja isot marketit ajastansa tulevat samaan matkaan lähivuosina — niin kuin nyt ollaan hallituksen esityksessä ajamassa, tämähän on vain yksi osa kauppojen aukioloaikojen uudistusta olemassa — silloin tulee käymään niin, että Helsingistä matkaavien turistien mökkipaikan tuntumassa ei ole kauppaa, vaan ne oluet on vietävä asutustaajamista mennessään, jos aikoo niitä illalla nauttia. On valitettavaa, että eduskunta ei laajemmin tunnustavien asiaan toisessa lopullisessa käsittelyssä kantaa, vaan näen täällä itseni lisäksi vain edustajat Ihmäen, Sjöblomin, Kuosmasen, Hemmilän ja Mauri Salon. Mutta saattanee olla niin, että liikemiesajattelu voi olla lähempänä meidän ajatusmaailmaamme ja sydäntämme kuin yleensä eduskunnassa on olemassa; ainakin puheenvuoroissa selaiselta tuntuu.

¹⁵ **Pekka Kuosmanen /kok:** Arvoisa herra puhemies! Ed. Mauri Salolle vastaan, että nythän kysymys on siitä, että kaupungeissa lähikaupat, alle 400-neliöiset päivittäistavarakaupat, saavat olla auki. Kaupungeista ovat vuosien mittaan hävinneet huoltoasemat täysin. Monessa kaupunginosassa ei ole ollenkaan minkäänlaisia huoltoasemia, ja sellaisten ihmisten, jotka eivät liiku kuin julkisilla kulkuneuvoilla ja joilla ei ole omaa autoa, palvelutaso paranee huomattavasti, kun he saavat päivittäistavarat haettua lähikaupasta. Ne eivät kilpaile kioskien kanssa. Minä vanhana yrittäjänä kannatan kioskiyrittäjien toimintaa enkä millään tavalla arvostele heitä.

Keskustelu päättyy.

Toinen varapuhemies: Asian käsittely keskeytetään.

7) Hallituksen esitys laiksi julkishallinnon ja -talouden tilintarkastajista annetun lain muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys HE 163/2000 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö VaVM 31/2000 vp

Toinen varapuhemies: Ensimmäisessä käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen toinen käsittely päättyy.

Asia on loppuun käsitelty.

8) Hallituksen esitys laiksi arpajaislain 3 §:n muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys HE 182/2000 vp
Hallintovaliokunnan mietintö HaVM 18/2000 vp

Toinen varapuhemies: Ensimmäisessä käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

¹ **Mauri Salo /kesk:** Arvoisa herra puhemies! Arpajaislain 3 §:n muutos on mennyt eduskunnassa ripeästi. Se on pieni tekninen muutos, mutta se on tarpeellinen, sillä laki, tultuaan vahvistetuksi, mahdollistaa sen, että Suomen Hippos voi siirtää pelitoimintansa Fintoto Osakeyhtiölle, joka on jo perustettu ja joka on jo hallinnollisesti järjestäytynyt. Tästä voi vain lausua kiitokset valiokunnalle (Ed. Kuosmanen: Hallitukselle!) — hallitukselle ja valiokunnalle, että hallituksen esitys tuli ripeästi, mietintö tuli juohevasti ja salikäsittely on ollut erittäin myönteistä.

Keskustelu päättyy.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen toinen käsittely päättyy.

Asia on loppuun käsitelty.

9) Hallituksen esitys laiksi kehitysmailhin myönnettävistä korkotukiluotoista

Toinen käsittely
Hallituksen esitys HE 169/2000 vp
Talousvaliokunnan mietintö TaVM 33/2000 vp

Toinen varapuhemies: Ensimmäisessä käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen toinen käsittely päättyy.

Asia on loppuun käsitelty.

10) Hallituksen esitys laiksi kiinnitysluotto-pankkilain muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys HE 173/2000 vp
Talousvaliokunnan mietintö TaVM 34/2000 vp

Toinen varapuhemies: Ensimmäisessä käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen toinen käsittely päättyy.

Asia on loppuun käsitelty.

11) Hallituksen esitys laiksi eräiden valtion tukea koskevien Euroopan yhteisöjen säännösten soveltamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys HE 174/2000 vp
Talousvaliokunnan mietintö TaVM 35/2000 vp

Toinen varapuhemies: Ensimmäisessä käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen toinen käsittely päättyy.

Asia on loppuun käsitelty.

12) Hallituksen esitys laiksi rajat ylittävää kieltomenettelyä ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Toinen käsittely
Hallituksen esitys HE 178/2000 vp
Talousvaliokunnan mietintö TaVM 36/2000 vp

Toinen varapuhemies: Ensimmäisessä käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotukset hyväksytään.

Lakiehdotusten toinen käsittely päättyy.

Asia on loppuun käsitelty.

Toinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava täysistunto on tänään perjantaina kello 19.45.

Täysistunto lopetetaan kello 19.14.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Seppo Tiitinen
